

leto VII.
april 1963
štev. 4

IZ VSEBINE:

- KAKŠNA JE SMRT
NA KRIŽU
- POČITNIŠKE KOLONIJE
- DEŽELA FURLANIJA -
JULIJSKA KRAJINA
- ALI JEMO VSAK DAN
NAJBOLJŠI KRUH?
- POLETI V PLANICI
- AVTOMOBILIST NI
MOTORIZIRAN PEŠEC
- VPRAŠANJE
NAŠIH AKADEMIKOV
- TUDI VI? TUDI MI!
ZAKAJ PA NE?
- ZAKON STA SKLENILA
- ALI JE VAŠ MOŽ TAK?
KAKŠNA JE VAŠA
ŽENA?
- TUJCI POVSOD
(Celoletna povest)
- NOVE SLOVENSKE
PUBLIKACIJE
- PRETRESLJIV KRIK
S KOROŠKE
- PESMI, UGANKE,
PRIREDITVE,
RAZSTAVE IN KNJIGE

m l a d i k a

VSEBINA

Stanko Janežič: Praznik vstajenja	49
Jože Peterlin: Najlepša slika zadnje večerje na Tržaškem	50
V. B.: Smrt na križu	50
Beneškinov: Iskanje	52
Vlasta Polojac: Pismi iz tujine	53
Lojze Škerl: Tihon Zadonskij	53
Ljubljanski pomožni škof	54
Aleksej Markuža: Ob danici, Na meji	55
Vinko Beličič: Počitniške kolonije in starši	56
Lojze Škerl: Tudi vi? Tudi mi! Zakaj pa ne?	57
Zora Saksida: Tujci povsod	58
Vladimir Kós: Tih vprašanje	58
Sergej Pahor: Planica 63	60
D. L.: Dežela Furlanija-Julijska krajina	64
Marija: »Daj nam danes naš vsakdanji kruh!«	66
Drat: Zakon sta sklenila	66
Dr. Rafko Dolhar: Avtomobilisti ni le motoriziran pešec	68
Lev Detela: Graščina, vesela in žalostna burka	70
Stanko Janežič: Vprašanje naših akademikov	74
Marinka Pertot: Galerije	74
Razgledi	75

Uredil

JOZE PETERLIN

Zunanja oprema:

Edi Žerjav

Revijo izdaja uredniški odbor:

Janežič Stanko, Mljač Franc, Pahor Sergej, Peterlin Jože, Slama Jurij, Sah Maks, Škerl Lojze in Štoka Drago

Odgovorni urednik:

Dr. Lojze Škerl

Uredništvo in uprava: Trst, via Donizetti 3 — Gorica, Riva Piazzutta št. 18

Čekovni račun: 11/7019

Registrirana na sodišču v Trstu št. 193
Tiskala tiskarna »Graphis«, Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

VOLIVNO VZDUŠJE

Ne loči nas več mnogo časa od volitev in počasi se zdi, da se stranke razgrevajo. Vidimo pa, da so najbolj vneti in da imajo največ shodov komunisti. Tudi največ letakov in transparentov so razpeli oni. Zanimal sem se, koliko takle transparent stane in so mi povedali lepe vsote. Potem sem malo računjal. Pa tisti ljudje, ki imajo za to stranko shod za shodom in k niso v nobeni službi, ampak so plačani samo zato, da delajo propagando za komunizem. Tudi ti morajo živeti od nečesa, imajo torej mesečne plače. Poleg teh je še cel štab ljudi, ki se ne potijo po nobenih uradih in ne v delavnicah, ampak so gospodje, ki se prav buržujsko vozijo z avtomobili in delajo le propagando za komunistično partijo. Se pravi, da so tu na razpolago ogromne denarne vsote, ki jih daje Bog ve kdo: Sovjetska zveza, komunistični kapitalisti, podjetja ali ne vem še kdo. Ali se vam ne zdi, da ima Slovenska lista opravka s prevelikim in prebogatim nasprotnikom in da ne bo mogla konkurirati? Pri tej listi pa ni nihče plačan, da bi lahko delal propagando in prepričeval ljudi, naj volijo to skupino. Vsi ti ljudje morajo najprej opraviti svoje vsakdanje poklicno delo in dolžnost, šele potem se lahko posvečajo političnemu delu. Meni se zdi, da so preveliki idealisti in da jih bo komunistični stroj, ki hoče le krvavo revolucijo, pregazil. Kaj pravite?

Slovenski volivec
v Trstu

Mislimo, da ne sme nihče, ki je prepričan, da ima prav, vreči puške v koruzo. Skupna slovenska lista res nima sredstev in nima za seboj ne držav, ne kapitala, vendar je v zgodovini vedno zmagoval idealizem ljudi, ki so bili prepričani v zmago in so se vrgli z vso silo na delo. Spričo vseh dogodkov zadnjih let smo bolj kot kdaj koli prepričani, da imajo voditelji SSL prav, ko želijo združiti v slovenskem narodnem predstavništvu vse tukajšnje Slovence. In kdor res narodno čuti in misli, v to ne dvomi. Nihče, ki je Slovenec, ne more želeti, vtopiti se v neslovenskih političnih strankah, pa naj bo ta neslovenska stranka katere koli barve. Imamo pa tudi dokaze, da politična zrelost naših ljudi raste. Že to, da so prišli tako daleč, da so osnovali poli-

tično skupnost, ki naj bi predstavljala vse Slovence na Tržaškem je temu prvi dokaz. Boste videli, da se bodo počasi pridružili tudi drugi Slovenci in bomo tako imeli res vse, ki slovensko čutijo, tu združene. Saj je jasno, da morejo zastopati in zagovarjati slovenske narodne koristi edino in samo Slovenci. Kdaj je še kdo slišal, da bi jih kdo drugi? Če je kdo kdaj dal kako milostno »izjavo« je bilo le zaradi lepšega, da bi ujel kake slovenske glasove. Mi smo prepričani, da bo to jedro, ki je ustvarjeno, počasi zbralo okoli sebe vse tiste Slovence, ki še v resnici slovensko čutijo.

Zato pogumno naprej! Ne obupajte zaradi kapitalistične zmogljivosti komunistov! Boste videli, da prihaja do naših rojakov počasi veliko spoznanje in ne bo dolgo, ko se bodo res vsi združili kot zrel narod, ki si bo izbral svoje narodne predstavnike. Če ne danes, pa jutri. Pogumno dalje! Nebo se jasni!

In še to: če bi bili komunisti tako zelo prepričani v svojo zmago, se ne bi toliko potili s prepričevanjem in kričanjem.

JUBILEJNI DNEVI
NA TRŽAŠKEM

Prosim Vas, da bravec Mladike poveste, kako je s sledečimi zadevami. Če kaj veste . . .

1. Ali bomo imeli na Tržaškem kako skupno proslavo stoletnice škofa Slomška in tisočletnice svetih bratov Cirila in Metoda?

2. Brali smo, da nameravajo na Repentabru organizirati »praznik pršuta«. Ali ne bo to v škodo vsakoletnemu slovenskemu taboru v juliju?

3. Po vaseh organizirajo »vzgojne tečaje«, za starše in mladino. Ali ni mogoče kaj takega prirediti tudi v Trstu, kjer so potrebe tako velike?

4. Na praznik Marije v nebesa vzete je v starih Miljah velik praznik s procesijo. Ali bi se ne dalo kaj podobnega pripraviti tudi na Repentabru z lepo mašo na prostem in procesijo?

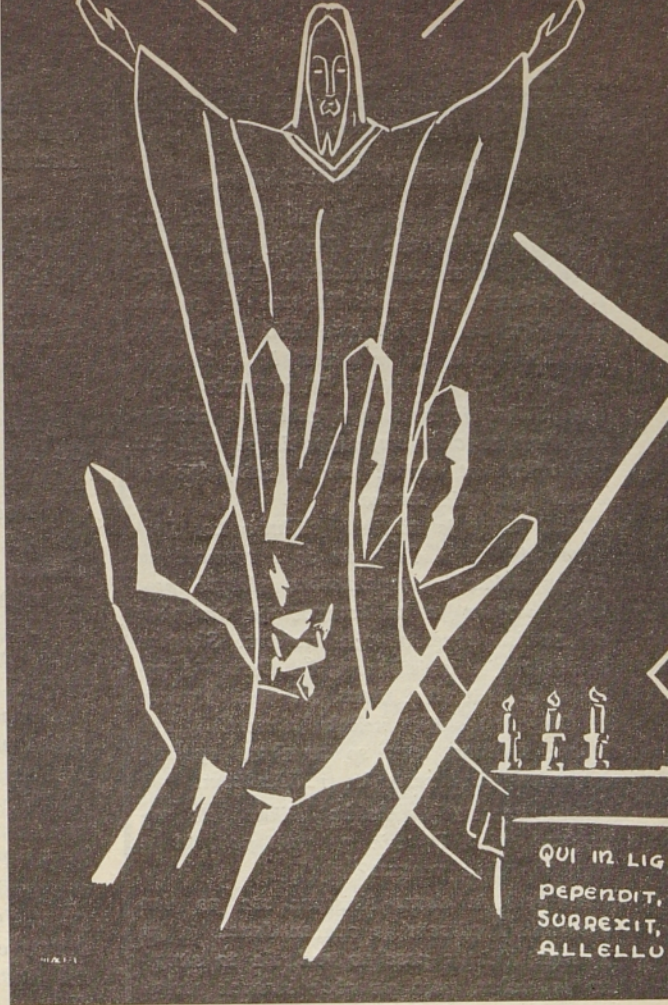
5. In še mladinsko srečanje! Ali ne bi bilo mogoče organizirati kakšna skupna srečanja: kulturna, družabna, športna, da bi se naši mladi ljudje med seboj bolj spoznali!

Vdani Lojze s Krasa

(Nadaljevanje na 3. strani platnic)

Posamezna številka Mladike stane 100 lir, po pošti 120 lir. Celoletna naročnina (10 števil) 1000 (1200) lir. Naročnina za ves letnik v Ameriki stane 3 dol. Naročnina za ves letnik v Avstraliji 2 funta.

Srečno Veliko noč!
 Buona Pasqua!
 Joyeusés Pâques!
 Felices Pascuas!
 Pashkët e bardha!
 Fröhliche Ostern!
 Felices Pasqües!
 Happy Easter!
 Felizes Pascoas!
 Cáisc Fé Shona!
 Wesolego Alleluja!
 Berpizkunde Zoriontsu!
 Zalig Paasfeest!
 Hristos Voskrese!

STANKO JANEŽIČ

Velika noč, pozdravljena! V imenu tisočev in milijonov, ki si jim v dvatisoč letih krščanstva bila v potrditev vere, v vstajenje, v tolažbo, v pogum in v neizgovorljivo veselje.

Začelo se je pri Kristusovi Materi. Prva je srečala svojega poveličanega Sina tisto jasno velikonočno jutro. In izpolnjeno je bilo njeno veliko upanje, ki je hranilo njeno srce vse od tistega trenutka, ko ji je — preprosti, majhni in brezmadežni angel Gabrijel v Nazaretu oznanil: »Glej, spočela boš in rodila sina, ki mu daj ime Jezus. Ta bo velik in sin Najvišjega; Gospod Bog mu bo dal prestol njegovega očeta Davida in bo kraljeval v hiši Jakobovi vekomaj in njegovemu kraljestvu ne bo konca« (Lk 1, 31-33).

Najhujše preizkušnje niso mogle omajati Materine zvestobe Sinu, ki ga je sledila vse na Kalvarijo in do groba. In vstali Sin je velikonočno zmagoslavje najprej svoji Materi oznanil in v hvaležni ljubezni z radostjo napolnil njeno srce.

Tolažbo vstajenja je Kristus prinesel Mariji Magdaleni in zvestim ženam, katerih misli in srca so bila vsa pri Gospodu. Apostoli, morda, so se v uri teme na veliki petek potuhnil in poskrili, one pa so bile navzoče pri Kristusovi poslednji agoniji in so imele skrb za njegovo izmučeno truplo. In vstali Zveličar je prej kot apostole pozdravil nje — ženske in jim izkazal hvaležno priznanje.

Posebej se je vstali Kristus prikazal prvaku apostolov — svetemu Petru, čeprav ga je ta v noči preizkušnje v zmedenem strahu trikrat zatajil. Stirideset dni se je vstali Zveličar prikazoval apostolom in učencem in jih utrjeval v veri.

Več kot petsto bratom se je prikazal naenkrat, priča sveti Pavel v svojem prvem listu Korinčanom. »Nazadnje za vsemi pa se je kakor negodniku prikazal tudi meni« (1 Kor 15, 8), poroča v ponižnosti sveti Pavel, ki ga je Kristusova milost iz nestrpnega preganjavca prvih kristjanov prekalila v velikega, največjega apostola narodov.

PRAZNIK VSTAJENJA

OBISK V TREBČAH

V cerkvi v Trebčah je ena najlepših slik Gospodovega slovesa — Zadnja večerja. To je delo slovenskega umetnika Toneta Kralja. Sedanji g. župnik Rozman je povabul umetnika, da bi trebensko hišo božjo olepšal. Tone Kralj se je odzval in je slikal v cerkvi od 22. oktobra do 30. novembra 1958. leta. Slikar je znal lepo zaključiti absidalno steno za oltarjem, tako, da se nam zdi vsa slika kot nekak nujen zaključek in okras tega dela cerkve.

Tudi Kralj je naslikal jedilnico kot Leonardo da Vinci. Tudi on je s tramovi na stropu nakazal perspektivno globino prostora, vendar je ta kompozicija drugačna od zamisli renesančnega mojstra. Skupine apostolov je razdelil drugače. Osrednja postava je tudi tu Kristus, na obeh straneh od njega pa stojita nekako simetrično, dva stebra dvorane, kjer so se zbrali apostoli k poslednjemu sestanku z Učenikom.

Zelo izrazito je naslikal slikar belo ogrnjeno mizo. Do nje pa vodi pod, ki je rumeno-rdeče progast.

Na levi in desni Kristusa sta po dva apostola. Predusem je opazen Janez, ki ga je imel Kristus posebno rad. Za to skupino je steber, nato na obeh straneh skupina treh apostolov. Na skrajni desni odhaja Judež popolnoma sam skozi vrata. Rdečelasec! Temna barva v ozadju vrat na značuje, da gre v noč. Upognjen je, kot bi hotel slikar nakazati, kako težko odgovornost si je izdajavec naložil na pleča. Judežev pogled je zahrbtn, škilast, nasmeh škodoželjen in satansko izdajavski.

Na drugi strani slike je okno, ki je za grnjeno in tudi naznačuje noč. Nekako v ospredje pa je posadil slikar sv. Andreja Večji je od ostalih apostolov.

Kako prepričljive so Pavlove besede o Kristusovem vstajenju in tolažljivem upanju, ki ga to vstajenje prinaša krščanskemu človeku:

»Ako se pa o Kristusu oznanja, da je vstal od mrtvih, kako govore nekateri med vami, da ni vstajenja mrtvih? Če ni vstajenja mrtvih, tudi Kristus ni vstal. Če pa Kristus ni vstal, potem je prazno naše oznanjevanje, prazna tudi vaša vera. Očitno je pa tudi, da smo lažnjive priče božje, ker smo pričali zoper Boga, da je obudil Kristusa, ki ga ni obudil, če seveda mrtvi ne vstajajo. Zakaj, če mrtvi ne vstajajo, tudi Kristus ni vstal; ako pa Kristus ni vstal, je prazna vaša vera, še ste v grehah. Torej so izgubljeni tudi tisti, ki so v Kristusu zaspali. Če imamo samo v tem življenju upanje v Kristusa, smo od vseh ljudi najnesrečnejši.

Toda Kristus je vstal od mrtvih, prvina njih, ki so zaspali, ker je namreč po človeku smrt in po človeku vstajenje mrtvih. Kakor namreč v Adamu vsi umirajo, tako bodo tudi v Kristusu vsi oživelii« (1 Kor 15, 12-22).

Misel na Kristusovo vstajenje in večno življenje je krščanskim mučencem prvih stoletij vlivala pogum, da so z veseljem stopali v smrt, ki jim je bila znanilka vstajenja in večnega duhovno-telesnega življenja, in so zato dan smrti imenovali »Dies natalis« — dan rojstva.

Ko so starega antiohijskega škofa svetega Ignacija vojaki vlekli v cirkus med zveri, je ves vesel dejal: »Vem, da je Kristus vstal s svojim telesom in da še vedno živi. Ko se je prikazal Petru in ostalim apostolom, je hotel, da so se dotaknili njegovih ran, da bi bili prepričani o njegovi resničnosti. Jaz ga vidim in se ga dotikam z vero« (Epist. ad Smyrn). In poln hrepenenja po mučeništvu je sveti starec govoril: »Dovolite mi posnemati trpljenje mojega Boga« (Epist. ad Rom, PG 5, 693).

Izmed vseh praznikov so kristjani najprej začeli slaviti Veliko noč. Starozaveznemu judovskemu praznovanju so dali novo vsebino. Dan Gospodovega vstajenja jim je bil praznik vere, praznik upanja, poguma in veselja. Skozi stoletja je Velika noč bila kristjanom Vzhoda in Zapada praznik vseh praznikov, srčika in višek vseh notranjih verskih doživetij in zunanjih slovesnosti. Če kdaj, so za Veliko noč začutili, da so eno z vstalim Kristusom, ki zmagoslavno raste skozi stoletja in skrivnostno zedinjuje človeštvo, da ni več moškega in ženske, ne Grka ne Slovana, ne Azijca ne Američana, temveč je le On — Kristus, večni in vsepričujoč.

JEZUSOV KRIŽ

Po vsej verjetnosti je bil Jezusov križ visok kaka dva metra. Imel je obliko velike črke T.

Kljub ideji, ki se je porodila v večini slikarjev in so nam jo posredovali v svojih podobah, ni treba misliti, da bi bil Jezus nosil vse to, čemur pravimo »križ«, od Pilata pa prav do Kalvarije. Vsi dokumenti iz rimske dobe nam kažejo, da je obsojenec od kraja obsodbe do kraja križanja nosil samo prečni tram.

Stavek, ki je obsojal na smrt, je bil zapoved krvniku, naj ta tram naloži na obsojenčeve rame: »Deni les na sužnja!« Ta je dobil bruno na telnik, in vzdolž njega so mu privezali roke in dlani, in tako je stopal po ulicah do kraja križanja. Sam ta prečni tram je tehtal 50 kg; za človeka, ki je bil že zbičan, je bila to najvišja možna teža.

V okolici mest so bili kraji, kjer so ponavadi izvrševali smrtne obsodbe. Tam so že vnaprej zasajali kole, ki

SMRT NA

so se proti vrhu ožili. Tako je bilo treba prečni tram, katerega je prinesel obsojenec in je imel na sredi luknjo, samo nasaditi na pripravljene kol.

Slikarji so pogosto upodabljali Jezusa na križu, kako s stopali počiva na lesenem podstavku, pribitem na navpični tram. A te podobe se ne morejo opirati na noben zgodovinski dokument. Obsojenčeve noge so bile pribite neposredno na drevo križa, in nobenega dokaza nimamo, da bi bilo pri Jezusu drugače.

Razen tega nikjer v evangelijih ne beremo, da bi bil Jezusov križ posebno visok. Konica kolov je bila kaka 2 metra od tal. Zato je razumljivo, da so mu vojaki brez težave lahko ponudili v tekočini napojeno gobo in mu s sulico prebodli srce.

Velika noč je praznik praznikov tudi danes — za vse nas, kristjane dvajsetega stoletja.

Naj se vse hudobne sile, ki so v človeku in izven njega, v zlodejski povezanosti še tako silovito zoperstavijo Veliki noči, to se pravi vstalemu Kristusu, ki v nas živi in deluje, zaman!

»Hristos voskrese!« — je zaklical sodobni ruski duhovnik na ljudskem shodu po napadalnem govoru brezbožnega propagandista in vse ljudstvo je enodušno odgovorilo: »Vo istinu voskrese!«

Kristus je vstal! Resnično je vstal! Zemlja je priča in nebo. Vesolje razglša in stoletja zmagoslavno pojo skozi srca vseh božjih otrok.

Po dva tisoč letih nikdo, noben lažni »izem« in nobena človeška ali demonska sila Kristusove božanske pojave in njegovega čudovitega vstajenja iz človeške zgodovine in krščanskih src ne more izbrisati in izničiti. Poskusili so mnogi v kričavem napuhu, pa so si v plehki nebogljenosti razbili zobe.

V prah se bodo sesuli brezbožni sistemi, ki danes svojo zastavo dvigajo visoko v zrak, Kristus pa bo ostal in kraljeval.

Bratje in sestre tostran in onstran meje in čez ves svet razsejani: vstal je Gospod. Tudi za nas je vstal. Da bi neomajno verovali vanj.

Vstal je, da bi vstali tudi mi: iz greha v krepost; iz brezupa v upanje; iz bridkosti v radost; iz smrti v življenje.

»To je dan, ki ga je naredil Gospod, radujmo se in veselimo se ga« (Ps 117, 24).

»Žrtvi velikonočni
naj hvalnice pojo kristjani.
Jagnje je rešilo ovce:
Kristus nedolžni
je z Očetom spravil grešnike.
Smrt in življenje
sta se borila v prečudnem dvoboju:
Gospod življenja je umrl,
kraljuje živ.

...
Vemo: Kristus je res od mrtvih vstal!
... Aleluja!«

(Pesem slednica pri velikonočni maši)

Velika noč, pozdravljena! V imenu tisočev in milijonov, ki si jim v dva tisoč letih krščanstva bila in si jim tudi danes v potrditev vere, v vstajenje, v tolažbo, v pogum in v neizgovorljivo veselje.

Češčenje križa na Veliki petek

Ko je umetnik končal svoje delo, smo se srečali z njim in ga vprašali, ali je zadovoljen. Takrat je dejal nekako takole:

»Zadovoljen sem, ker se mi zdi, da so tudi Trebenci zadovoljni. Veste, to je za slikarja tudi zadoščenje, če se ljudje z zadovoljstvom zazirajo v sliko.«

»Ali ste hoteli posebej kaj povedati s sliko našim ljudem?«

KRIŽU

SMRT NA KRIŽU

Naj so bile rane, ki so jih naredili žebli, še tako silne (zlasti na rokah, kjer so bili neposredno prizadeti po glavni živci), vendar glavni vzrok smrti niso bile rane. Na križ pribiti so umirali od počasne zadušitve. To dušenje je samo povzročilo postopno krčenje vseh mišic — podobno kot se dogaja pri krčih, zlasti v primeru tetanusa.

Človek se zaduši, ker ne more zadosti dihati — dihati pa ne more zato, ker visi na rokah. Visenje ohranja prsi v legi vdihavanja; obsojenec utegne le šibko obnavljati svojo zalogo kisika; premalo ima kisika — in vendar dovolj, da se lahko muči najmanj tri ure. Zaradi pomanjkanja kisika se količina kisline v krvi poveča — in tako zastrupljena kri povzroča krčenje mišic. Krčenje se iz

podlaktov prenese na trup in na noge. Prsni koš je vedno bolj utenjen, zato je dihanje vedno neznatnejše — in krči naraščajo.

Za trenutek se je obsojenec lahko oprl (vzpel) na žebelj, ki ga je v gležnjih držal pribitega na križ. Tako je zmanjšal težo, ki je visela na rokah, in napetost pribitih rok nad glavo je popustila. Tedaj je malo lažje dihal in mišični krči so se ublažili. Toda moč v nogah je kmalu pošla. Mehanizem dušenja je šel dalje svojo pot. Smrtni boj obsojencev je torej potekal v izmeničnem odpočivanju pribitih rok in nog. Zato tudi razumemo, kako je bilo moč agonijo skrajšati: namreč tako, da je krvnik na višji ukaz obsojencu samo noge zlomil. Tako se je zgodilo Jezusovima sotrpina — desnemu in levemu razbojniku. Kakor hitro se na križ pribiti ni mogel več vzpenjati in zajemati nove sape, ga je dušenje popolnoma premoglo — in mišice so otrdele. Smrt je sledila skoraj takoj.

(Po »Fêtes et Saivons«, febr. 1962)

Prev. V. B.

ISKANJE

Nad zalivom je pomlad

Kralj pravi: »Veste, Zadnja večerja je nekaj najlepšega v svetem pismu. Razhod, slovo — nekaj bridkega, pa vendar slovo za novo srečanje. Kolikokrat sem hodil po teh gmajnah in v mnogih kraških cerkvah sem slikal. Priljubil se mi je ta svet in ljudje. Tu sem kot doma: Lokev, Avber, Katinara, Tomaj, Bazovica, pa še Sv. Višarje... Koliko lepih dni in nepozabnih trenutkov!«

»Kristusu ste dali največji poudarek.«

»Da, on je središče te zadnje večerje. Če ga pogledate malo bolj, vidite, da je njegov dobri in mili pogled uprt v vso cerkev, to se pravi v vse trebenske vernike. Vsakega posebej motri in vsakega posebej vabi k sebi. Njegova ljubezen kliče, Njegova dobrota trka. Pred njim je kelih na mizi, razlomil je že kruh.«

»Apostoli so nekam začudení, skoraj plašni, kot da ne razumejo velike ljubezni, smo rekli mojstru.

In on je odgovoril: »Saj včasih res ne razumemo te ljubezni. A Kristusov pogled je vseeno ljubeč. Gotovo bo privabil zdaj tega, zdaj drugega k sebi. — Andrej je patron fare, zaščitnik župnije. Zato sem ga naslikal pač bolj v ospredju. Tudi njegov pogled vabi farane k oltarju. Judež je na drugi strani. To je najbolj nesrečen Slovek na svetu. Izgubil je vero in ljubezen. Odhaja, da bo Prijatelja, Dobrotnika in Učitelja izdal. Včasih smo pač vsi Judeži. In vendar, kaj nam potem še preostane?«

Slikal sem to tragiko življenja. V vseh Poslednjih večerjah pač upodabljajo slikarji Judeža na robu skupine apostolov, ko odhaja v temo in noč.«

Zazrli smo se vsi v to čudovito lepo sliko. S slikarjem gledamo to najlepše povečanje božje Ljubezni.

Jože Peterlin

Vojak, ki sedi na stolu, igra na harmoniko. Otožni akordi se praznično razlegajo v nedeljsko popoldne. Okoli harmonikarja leže v visoki travi drugi vojaki in pojo: »Romagnaaa... Romagnaa miaaa...« Steklenica marsale gre od ust do ust. Nekdo reže salamo na debela mastna kolesca, ki jih s konico noža podaja pojočim. Marčno sonce pripeka z vso močjo na njihove vroče glave.

Zrak je težak in topel. Vetrič, ki stalno piha od morja, me hladi. Tam kjer zemlja ni poraščena s travo, se dvigajo rdečkasti oblaki prahu. Proti jugu, čez morje, vse od vzhoda do zahoda je Afrika. Čutiš jo, četudi je ne vidiš. Toda če pogledaš navzgor, proti Erici, čigar vrh je že nekaj dni zavrt v gosto meglo, te njegovi sivi grebeni spominjajo na grižo od Obeliska do kamnolomov Faccanoni ali pa na tisti del visoke sesljanske obale, ki si jo nekdanj motril z morja. Ta podobnost je prijetna, je sladka, a kljub temu ne poteši vseh tvojih želja. Kakor omamljen gledaš in poslušáš... »lontan da teee... non si può staaar...« Pesem poznaš, a ti je tuja; vendar sočustvuješ s tistimi, ki jo pojejo, s tistimi, katerim pomeni ta pesem isto kot tebi tisti kos sivozelenkaste griže, prazne in puste.

Sediš pod debelo, košato palmo in premišljuješ. Tvoje misli begajo od predmeta do predmeta: od pesmi do griže, od griže do doma, od doma do mladega mizarja iz Toskane, ki je z jutranjo pošto prejel pet pisem — menda od doma in od zaročenke — in piše že ves popoldne. Piše zaročenki.

»Poglej, kakšno pisavo imam! Ali me boš naučil pisati?« je prosil davi.

Nasmehnil si se in ga potolažil. In zdaj, ko si se na to spomnil, si se nehote spet nasmehnil prav tako kakor davi.

Sediš in gledaš v prazno. Nikjer ne ustaviš svojih misli, ki kakor čebele obletavajo sladki med spominov in srkajo iz njega zadnje vtise, poslednje občutke tvojega prostega življenja. Vdajaš se neplodnemu sanjarjenju, ki ti prija, ker zajema vse: mater, očeta, prijatelje, drage osebe, vse. Nisi jim utegnil povedati vsega; hotel si se izpovedati vsem zadnji trenutek, toda prišlo je tako nenadoma...

Zdaj si tu čisto sam. Želiš domov? Morda. In vendar kaj je to zadovoljstvo, ta nemir, to iskanje? Ali nisi želel priti prav sem...? Želiš naprej? Naprej? Kam? Moral bi vase, čimbolj vase, in ne želeti več nikamor.

Pismi iz tujine

SKICA

Zimski popoldnevi so navadno prazni, vrstijo se drug za drugim, ne da bi prinesli kaj novega. Prihajajo polni upanja in novosti, odhajajo z dolgočaseni; vsak pa odnaša s sabo zavezo, da se ne bo vrnil nikoli več. Vendar na dnu srca še vedno trepetajo upanje, da bo naslednji dan končno prinesel nekaj lepega, izrednega (pošta z doma). Večkrat sedem k oknu, zastrnim se v krpo neba, ki se odpira nad mano in prepustim se toku misli. Navadno so žalostne in mrtve kot novembrsko sonce. Včasih pa jih preplavijo spomini lepih dogodkov. Takrat prepotujem v nekaj trenutkih celo vesolje: spomini — sanje; sanje — upanja, upanja — želje. In v meni ždi nekaj neuničljivega: prišlo bo.

Včasih počakam, da se mlajša gospodična spravi od doma. Nato grem k starejši na obisk. V kuhinjo se priplazim čisto tiho, po prstih. Prvi trenutek ne morem opaziti ničesar, ker je mrak napolnil prostor in ga obdal s skrivnostnim čarom. Vendar lahko mirno nadaljujem svojo pot: gospodična sedi ob oknu, na starem pletenem stolu, ugasle oči upira na dvorišče. Mirno obstanem zraven nje. Čez nekaj časa se zave moje prisotnosti. Oči ji oživijo, vrh nosu ji zardí, roke pa ji še vedno onemoglo počivajo v naročju. Te roke: prsti so topi, debeli, pokriti z žulji in z ozeblinami, nohti kratki, ravni. Gospodična Antonietta ni imela nikoli lepih rok: bile so preveč moške in premočne, da bi kdaj koga očarale. (Delala sem in garala za celo družino, jaz.)

»Ah, vi ste, gospodična. Prišli ste tako tiho, da vas sploh nisem slišala. Prej ali slej se bom še ustrašila.«

»Oprostite, nisem vas hotela motiti.« (Tvojih strogih oči se skoraj bojim. Kaj si pa delala, sanjala? — V mojih letih človek ne sanja več. Sploh sem pa jaz imela vedno premalo časa,

TIHON ZADONSKIJI

Dandanes se pri oznanjevanju moralnih dolžnosti zelo poudarja potreba po vrnitvi h Kristusu. Kristjani naj bi namreč spoznali, da je njihova življenjska naloga upodobiti v sebi Kristusa in v Kristusovem duhu oblikovati tudi svoje pozemeljsko delovanje. Smoter vseh moralnih obveznosti je torej hoja za Kristusom ali hoja za Kristusom je gonilna sila (in merilo) vse naše dejavnosti in prizadevanja.

O vsem tem se veliko piše in strokovnjaki iščejo poti, kako bi pokazali Kristusovo osebnost kot prapodobno in zgled katoliške nadnaravne nravnosti. V tako iskanje spada prav gotovo tudi knjiga dr. Stanka Janežiča, ki je v začetku leta izšla v Trstu. Z njo je pisec pokazal, kako je ruski pisatelj in redovnik iz osemnajstega stoletja, sv. Tihon Zadonskij, pojmoval »hojo za Kristusom«, kako jo je sam uresničil in kako v svojih spisih pojasnil.

Knjiga je izšla v italijanščini (Imitazione di Cristo secondo Tihon Zadonskij), ker gre za doktorsko disertacijo, ki jo je dr. Janežič predložil za doktorat na Papeškem vzhodnem znanstvenem zavodu v Rimu. Ima kar 225 strani. Bravcu bo odprla ne samo pogled v bogato zakladnico krščanske asketike plodovitega in zanimivega ruskega »starca«, ampak mu bo dala marsikatero pobudo za uresničenje Kristusove zapovedi o ljubezni.

Knjiga se bere z lahkoto in z veseljem, čeprav gre za znanstveno delo. Škoda je, da bosta hvaležnega bravca motila pogosto citiranje odlomkov iz svetnikovih spisov in znanstveni aparat, znanstvenika pa značaj spodbudnega berila.

Lojze Škerl

Še vedno so gore pokrite s snegom, a nad vas se že sklanja cvetje

LJUBLJANSKI POMOŽNI ŠKOF

Na cvetno nedeljo je bil posvečen za ljubljanskega pomožnega škofa dr. JOŽE POGACNIK. Nadškof slovenske prestolnice, msgr. Anton Vovk je sporočil Slovencem, da je dobil pomožnega škofa z naslednjimi besedami:

Sveti oče Janez XXIII. je dne 11. februarja 1963 izbral prelata in stolnega kanonika dr. Jožefa Pogachnika za naslovnega škofa irenopskega in za pomožnega škofa ljubljanskega. Svetemu očetu smo za to imenovanje iskreno hvaležni in novemu pomožnemu škofu iskreno čestitamo.

Rodil se je novi pomožni škof dne 28. septembra 1902 v Kovorju. Klasično gimnazijo je končal v Ljubljani, kjer je bil gojenec Marijanišča. Bogoslovje je študiral na teološki fakulteti v Innsbrucku v Avstriji, kjer je bil gojenec mednarodnega zavoda Canisianuma in kjer je naredil teološki doktorat. Kaplan je bil v Kranju in v Trnovem v Ljubljani. Leta 1937 je postal ravnatelj bivšega Marijanišča v Ljubljani. Deset let je bil urednik publikacij družbe sv. Mohorja. Od leta 1945 je stolni kanonik v Ljubljani.

Slovesno škofovsko posvečenje bo prejel v nedeljo dne 7. aprila.

Težo škofovske odgovornosti nosim že od 1. decembra 1946. Bogu hvala za vse! Do lani, ko smo slovesno obhajali povzdig škofije v nadškofijo in 500-letnico ustanovitve škofije, je z Božjo pomočjo še nekam šlo. Prav ob slovesnostih se je pa hudo oglasila bolezen, ki me razjeda že do bro desetletje. Na cerkvenem zboru v Rimu je pritisnila v potankostih in po vrnitvi sem moral prav čez božične praznike dalje časa iskati zdravja v ljubljanski bolnišnici. Se me spremlja trpljenje hude bolezni, ki je posledica sladkorne. Bogu naj bo darovano v čast in za blagor naše nadškofije. Vsem dragim vernikom ne morem biti nikdar zadosti hvaležen za molitve, ki me obilno spremljajo.

Nočem, da nadškofija in njena uprava zaradi moje bolezni, kateri ne napovedujejo ravno rožnatega poteka, le količkaj trpi. Zato sem prosil svetega očeta za pomožnega škofa, da mi bo v vsem v pomoč. Ker že dalje časa vrši posle generalnega vikarja in jih bo vršil tudi v bodoče, pozna dobro nadškofijo, duhovščino in vse zadeve. S svojo izobrazbo in gorečnostjo bo pač velika opora nadškofiji in meni. Bog naj ga podpira in naše molitve naj ga spremljajo. Če se mi zdravje zopet vrne in utrdi, bova s pomožnim škofom pri vodstvu takó velike nadškofije imela oba zadosti odgovornega dela. Naj bo res vse v čast Božjo in v blagor naše drage nadškofije!

V Ljubljani, sredi marca 1963.

Pozdrav in blagoslov!
+ Anton, nadškof

da bi ga lahko posvetila sanjam. Ne, tudi spominov nisem obujala. Človek se rad spominja samo lepih stvari, jaz sem jih pa kar ob rojstvu črtala iz svojega življenja. Ohranila sem si samo pravico smrti.)

»Ali bi kaj želeli, gospodična?«

»Da, rabila bi nekaj vroče vode za čaj.« (Potemtakem si gledala? Kaj pa, preteklost, sedanost ali prihodnost? — Zame ni več preteklosti — tudi sama sem bila mlada — predaleč je že za mano. Sedanost je, sama brezkončna sedanost. — Kaj pa prihodnost? Ali se je bojiš, prihodnosti? — Prihodnost je smrt: osamelost, zapuščenost, izničenje.)

»Tako j vam postavim lonček z vodo.« Z naporom vstane, približa se staromodnemu ognjišču, nekaj pobrska okrog nje. Nato sede na svoje prejšnje mesto. (Saj že zdaj sama in zapuščena poslušaj, kako minevajo ure in trepetaj pred svojim trenutkom. — Mar sem samo jaz sama in zapuščena? — Gledaš me ironično! Kaj pa misliš s tem? Jaz imam vendar prijatelje in tovariše ter veselo družčino.)

Danes je zabrnel telefon. Umrla je svakinja Esther. Tožbe, vzdih, jok. Dan je spremenil tir: v popoldanskih urah je sledil pogreb. Nato konec: in svet šteje člana manj. (Esther je umrla. Bila je leto dni mlajša od mene. Okrog mene se širi praznina. Sama, a ne bojim se te samote: le dolgo naj zdrži.)

»Voda je zavrela, gospodična. Boste kar vi vzeli! Pazite, da se ne opečete.« Nato sede na svoje mesto, sive oči počasi tonejo v meni prepovedane globine, nos postaja marmornat, roke se vračajo v prejšnjo negibnost. Roke: kadar je gospodični Antonietti nerodno, pričnejo roke kar same neenakomerno bobnati po mizi. Če pa gospodična nekaj pametnega ali važnega pove, takrat se roke same popraskajo: in držalo bo kot pribito. Roke: prevelike so za tako majhno človeško telo, gotovo si jih je gospodična kje izposodila za daljši rok. (Delala in gerala sem kot črna živina, jaz.)

TEKMA

Koš. Na igrišču sta se spopadli dve juniorski ekipi v veliko veselje nekaterih navijačev, ki so jih spodbujali z zvonci in z obilnim žvižganjem. S Petrom sva trenutek postala, nato sva se napotila v naš kotiček na skrajni levi, kjer imaš najlepši razgled na celotno igrišče. Malo ljudi se je bilo zbralo. (»Tukaj vedno zamudijo,« je Peter zbrundal.) Za nami je sedel le osamljen črnček. »Aha, ta bo gotovo z našimi držal,« si je Peter mel roke. Sedla sva udobno, da bi zasedla še mesti za Marijano in Marija ter se ogledovala po dvorani.

Koš. Na vsakem delu igrišča so bile razpostavljene zastave: češka, jugoslovanska, zastava mednarodnega športnega združenja, italijanska in švicarska. Konec prvega polčasa. Dva gledavca v prvi vrsti sta vstala in ploskala na vso moč ekipi v belih hlačkah. Ljudje so začeli pogosteje prihajati skozi široka vrata in napolnjevati stopnišča. Drugi polčas. Postavili so tudi kamere za televizijski prenos. Peter pravi, da bo prenos direkten, a zdi se mi nemogoče, saj nisem videla tega na programu. Sicer pa bodo slike menda precej meglene, ker je stadion že tako poln dima, da stežka vidimo gledavce na drugi strani. Sedaj so se povzpeli do naše postojanke trije drugi slovenski študentje. Jaz jih ne poznam, a eden le pride k nama. Prišel je iz Trsta nalašč zato, da bi si lahko ogledal (in ploskal seveda) naše »plave golobčke«. Ko govorimo o zmagi sicer dvomljivo odkima, a v očeh mu berem, da si jo želi in upa vanjo prav tako kot midva. Nato se poslovil in odpleza više.

Konec srečanja. Nenadoma opazim, da je igrišče prazno: tako, čez nekaj minut se bo torej začelo. Bojim se, da sploh

ne bom doživela začetka. Po želodcu me črviči, noge se mi skoraj tresejo, usta pa bi začela kar sama kričati. »Kar raznešlo me bo,« zastoka Peter. Da, tudi on je zelo živčen. »Sedaj bi krasno zaplesal twist, saj mi noge sploh nočejo mirovati,« zabrunda in si prižge cigareto. Končno se prikažeta Marjana in Marij, oba mirna in samozavestna kot da bi šla na sestanek U. G. Bi-ja (to je naša univerzitetna organizacija.) Stadion je že nabito poln. Občutek imam, da bi vse zletelo v zrak, če bi vrgla na sredo prižgano vžigalico. Povsod je polno italijanskih gostov. »A to nič ne pomeni,« izjavi Peter in trese pepel s cigarete. »Tehnika je tista, ki velja.«

Nenadoma se igralci prikažejo. »Plavi, plavi, plavi!« zakriči nekdo zraven mene iz dna svoje duše in me kar vije v zrak. Nato obmolkne. Zdi se, da si je s tem olajšal srce in mu je odleglo. Zvoki himen se vzdigujejo do stropa dvorane, nato se pa razširijo počasi in kot brez volje v smeri obokov. Igravci se predstavijo v postavi na igrišču: Žvižg — igra! Z bliskovito akcijo pridejo prvi do koša. Odgovorijo plavi in: koš! Žoga se hitro premika po igrišču, dim se vali navzgor, nato se ob stropu ustavi in se v debelem oblaku vrača navzdol. Koši si sledijo. Žvižganje. Ploskanje. Tolčenje z zvonci in — konec prvega polčasa: naši vodijo s precejšnjim naskokom.

Roke imam rdeče in me precej pečejo. Peter je zrasel kar za pol metra in postal je tako hripav, da se njegovega »Plavi, plavi!« sploh ne sliši. Marjana je sedla na naslonjalo klopi in se jezno ozira za tremi Rimljani, ki so menda nekaj zinili na njen račun. Mario pa se z vljudnim nasmeškom ozira naokrog, kje bo videl kakšen znan obraz. Vsa njegova postava zatrjuje, da on nima ničesar pri igri: naj zmaga kdorkoli. Bojim se, da ne bom dočakala konca, a že se igralci prikažejo, že se žoga v hitrem tempu pomika po igrišču. Gledavci se navdušujejo: ob vsakem košu zaplapolajo po zraku zastave in zaman skušajo premagati reko dima. Zvonci se oglašajo pogosteje. Počasi lezem v kot. Djerdja prvi zapusti igrišče, sledi mu Daneu, nato Korač, nato...

Obsedimo. Dvorana se počasi prazni. Poslavlja se od zvoncev in zastav. Mario se smehlja, nato nas pogleda in se zresni: a v očeh mu še vedno kraljuje smehljaj. Petru gre skoraj na jok. Marjana vstane, nadene si uradni izraz O. G. Bi-ja: »Kaj jih gremo pozdravit?«

Pojdimo. Z Marjano nimava vstopa v slačilnico. Zato počakava zunaj. Molčiva. Čez nekaj časa se vrne Peter in z njim dva slovenska igralca: Ivo in Tine. Tine se jezi, ker ga ni trener niti enkrat spravil na igrišče: »A ko bi bil Srb, pa tudi če ne bi nič veljal, bi danes gotovo igral,« zatrjuje. Ivo pa je iskušen igravec. V svoji športni majici je že večkrat zgubil, tako da ga ta večer dosti ne prizadene. Baje so bili temu krivi sodniki pa trener in slab trening — vse to nam pove na večerji, ki jo priredijo njim v čast. Prihodnjič bodo gotovo zmagali, nam zatrdi. A danes smo zgubili. Sedaj pa ga precej skrbi mesec dni vojaščine, ki ga pričakuje v Beogradu. Nato pa bodo odpotovali v Brazilijo in tam bodo gotovo zmagali. Povem mu, da me prav nič ne briga zmaga v Braziliji: želela sem, da bi bili zmagali v Bologni. Pogleda me. Zelene oči se mu zasvetijo, nato pokima. (Ti tega ne moreš razumeti. Ti odpotuješ, a mi ostanemo, tujci, tukaj. Že teden dni smo ugibali, upali in se veselili naših »plavih golobčkov«: in bili smo ponosni.)

Zjutraj se vračamo domov. Bližamo se gmoti elegantne cerkve sv. Štefana s svojimi temnimi cipresami. Nekaj ljudi čaka na avtobus: odpravljajo se menda na delo. Nato srečamo druge zapoznele študente. Veselo se pozdravimo z vsakim in — naprej. Koraki samotno odmevajo pod bolonjskimi vlažnimi oboki. Ivu je všeč Bologna. Večkrat je že igral v tem mestu in prepričan je, da se bo še vrnil ter seveda — zmagal (in oči se mu zasvetijo). A danes smo izgubili.

ALEKSEJ MARKUŽA

Ob danici

Iz ran
poveličanih udov
je zadehtelo
po dragih dišavah.

V brazde
je padlo seme.
In v razcvetu
je vzknilo življenje.

Preko prostora in časa
je vzplavalo
Obličje
v svetle šotore.

ALEKSEJ MARKUŽA

Na meji

Mi,
tujci na lastni zemlji,
smo tarča
sovražnih besnenj.

In ni več
hrastov in borov,
da bi mesto branili.

Prezirajo tu
samotne gradove,
rušijo tam
naše domove.

Čakamo.
Čakamo vstajenja
prenovljene prsti.

— — —
Slišim.
Slišim pesem Svobode
s knežjega kamna,

razlito
kot blagoslov
preko panonske ravnji,

vriskajočo
v drhtenju
ob izviroh Timava.

Počitniške kolonije in starši

VINKO BELIČIČ

Počitniške kolonije so najnost naše dobe. Družinsko življenje je namreč vedno bolj razbito: oče in pogosto tudi mati v službi, otroci zanemarjeni in zdolgočaseni, dasi razvajeni; življenje otrok po mestih je zelo enostransko, brez stika z živo naravo. Družba s svojimi uredbami skuša neprijetne posledice civilizacije omiliti s poletnimi kolonijami.

Kolonije so v podeželskih krajih, in v njih so po veliki večini meščanski otroci z meščanskim vodstvom. Bistvo kolonije bi moralo biti sprostitev za vse: torej ne le drugačen, boljši zrak, ampak tudi drugačen način življenja.

Otrokovo slovo od staršev je vedno boleče, dasi se to nazunaj ne pokaže vselej. Posebno nekateri otroci so občutljivi. In taki otroci v novem življenju, v novem okolju brž opazijo razne pomanjkljivosti — in oglasi se domotožje. Hrana je drugačna kot doma, samozavestnejši tovariši nagajajo in jemljejo reči, otroku se zdi, da je manj prost kot doma in da je življenje enoličnejše. Otroka moti hoja v parih in dolgih vrstah: poniževalna se mu zdi in sram ga je. Kmalu se naveliča vedno iste poti na isto igrišče.

Vse to otrok čuti — in zato drugo leto ne gre navdušeno v kolonijo. V nji se čuti preveč uniformiran; premalo je tam zanj zanimivega.

Vedeti moramo, da je otrok zelo dober opazovalec svojega okolja in tudi oster sodnik s posebno razvitim čutom za pravico in krivico, za ljubezen in mržnjo. Ne smemo mižati: otrok je še neopachen, je iskren in natančen v presojanju. In s takim otrokom moramo računati. Saj se v njem začenja oblikovati bodoča osebnost!

Otrok ima že zgodaj svoje lepe skrivnosti, ki jih ne zaupa vsakomur, ampak le tistim, v katere ima popolno zaupanje. Zato ga moti, ako pošto, ki jo dobiva od svojcev, berejo učiteljice — in mu dajo prej vedeti, kaj mu kdo piše, nego sam pošto prebere.

Da bo lahko samo lepe stvari sporočal domačim, je treba poskrbeti, da mu bo življenje v koloniji prijetno. Na kaj naj bi učiteljice pazile, da bi bil dosežen ta cilj?

Prvič: kdor misli, da je vodstvena služba v koloniji prijeten in povrh še plačan oddih, se bo slabo obnesel. V kolonijo naj bi šel nadzirat in vodit otroke samo človek, ki otroke ljubi in se zave da, da jim bo za določen čas nadomeščal starše, zlasti mater. Služba v koloniji ni lahka, je pa lahko zelo hvaležna. Za tako službo je treba imeti skoraj poklic.

Drugič: z otroki je treba nemalo potrpeti. Disciplin naj bo dobrohotna, ne vojaška; vsi seveda vemo, da je pri tolikem številu otrok potrebna. Otroci iz revnih družin ali taki, ki niso bili deležni posebno solidne vzgoje, zelo hitro opazijo, ako so zavoljo tega v kaki obliki zapostavljeni. Otroci niso krivi teh razlik in bi jim z neenakim ravnanjem delali krivico. Kolonija pa ni samo drugačen zrak, ampak je tudi vzgojna šola.

Tretjič: življenje v koloniji mora biti pestro. Posebno je treba skrbeti, da se otroci ne bodo dolgočasili ob slabem vremenu ali pa zvečer, ker se tedaj zelo rado oglasi domotožje. V takih primerih naj bi učiteljice vedno imele kako lepo, napeto knjigo in iz nje brale. Zvečer so otroci telesno utrujeni in bodo ob branju mirovali, ker bo tisto zanje nekaj novega. Njih fantazija bo zaposlena, in drug za drugim bodo mrkali — in to bo najlepši, najnaravnejši zaključek dneva. Televizija in film naj bi bila v koloniji samo izjemoma — saj imajo otroci tega vse preveč doma. V kolonijo spada lepa, zanimiva, če je mogoče šaljiva slovenska knjiga.

Ne smemo pa prezreti nečesa, kar bi moralo biti s kolonijo najtesneje povezano: to je spoznavanje narave! Naši pomeščanjeni otroci narave sploh ne poznajo več. Zato je treba hoditi na krajše ali daljše izlete, kjer se otroci srečujejo s kamni, z rastlinami in živalmi. Take izlete si otroci najbolj zapomnijo in so nanje ponosni, posebno če so malo večji. Tako bi kolonija zapolnila vrzel, ki jo v otrocih, žal, pušča šola s svojim pomanjkljivim prirodopisom. V deževnih dnevih bodo imeli potem kaj risati. Najvažnejša otrokova knjižnica je narava. Nobena knjiga s še takimi slikami ne more nadomestiti žive narave.

Po možnosti naj bi se proslavljali kakšni intimni prazniki (godovi, rojstni dnevi) učiteljic in otrok — seveda s prijetno spremembo v hrani. Mnogo zabave imajo otroci s kakšnim nagradnim tekmovanjem, seveda v majhnem obsegu: dečki npr. z metanjem kamnov.

Učiteljica, ki bo otrokom izkazovala svojo ljubezen in pozornost, bo otroške ljubezni in pozornosti tudi sama deležna. To je veliki naravni zakon — in treba ga je spet priklicati v realno življenje.

In še ena stvar: obisk staršev sredi letovanja otrok je problematičen, ker je ob tisti priložnosti preveč trpljenja in nerada v koloniji. O tem pa seveda ne odločajo učiteljice, marveč je to načelno vprašanje; morala bi ga rešiti vodstva organizacij, ki prirejajo počitniške kolonije.

TUDI VII TUDI MI! ZAKAJ PA NE?

VSAJ TOLAŽBE PROSIM...

Kaj naj naredim s svojim sinom? Ima devetnajst let in je mehanik. Pred več časom si je kupil vespo in z njo hodi vsak večer okrog. Baj je zašel v ne preveč priporočljivo družbo, kjer so ga naučili vseh tistih stvari, ki se jih vsak pameten človek izogiblje. Mnogokrat sem ga zvečer pozno slišala, kako prikolovrati domov, ne popolnoma pri zavesti, skratka pije ga. Potem hodi z dekleti in službe ne opravlja dobro.

Pred nekaj dnevi so prišli k meni na dom starši nekega dekleta in mi povedali, da njihova hčerka pričakuje otroka ter obtožili mojega sina, da jo je zapeljal.

Včeraj sem prišla sina in mu povedala, kakšna je njegova dolžnost, če je že storil tak greh. Izmišljal se je in ni nič točnega odgovoril; zvedela pa sem, da ima sedaj drugo dekle in da na ono sploh ne misli več.

Vse to me je spravilo v tak obup in jezo, da bi ga ubila, da ni ušel z doma. Sedaj ne vem, kaj naj naredim, da ga spet spravim na pravo pot. Moj starejši sin je srečno poročen in tudi on ne ve, kaj bi naredili s fantom. Povejte mi ali naj ga skušam dati v kak zavod in potem naj ostanem sama doma (sem namreč vdova) ali pa naj ga še trpim doma?

A. B.

Samo tako razočarana mati more rabiti besede kakor »ubiti«, »trpeti« itd. Materinska ljubezen ne pozna takih besed. Tu pomaga samo lepa beseda in če je bil kdaj sin potreben dobre, a resne materine besede, jo je potreben prav sedaj. Ali je kriv »greha« samo on ali ne morda tudi materina prizanesljivost od trenutka, ko je sin začel izrabljati prostost in svobodo?

Nesreča pri današnji mladini je ta, da ji starši dajo vso prostost in svobodo, ne da bi ji prej povedali, kako naj to prostost rabi v svojo korist in srečo. In to povedali ne samo z besedo, ampak predvsem s svojim nesebičnim zgledom in žrtvijo. Tega dela ne nadomesti noben zavod; še manj pa pomanjkanje vere, v kateri najde čednostno življenje svoj moč in smisel.

Z grehom je sin sprejel novo dolžnost. V pomoči, ki mu jo bo dala mati, da se krivica popravi, bo mati našla tolažbo.

Kakšna je ta dolžnost? Preden odgovorimo, bi radi vedeli, kaj je mati sinu svetovala, ko ga je »prišla«.

OTROK BOŽJI ALI SLUŽABNIK BOŽJI?

Polemika, ki se je razvila ob knjižici »Marijina legija«, mi nudi pri-

lika, da Vam postavim naslednje vprašanje:

Se Vam ne zdi nekaj bolj popolnega in sodobnega biti — v naših odnosih do Matere božje — njeni otroci, oziroma sinovi, kakor gojiti do nje hlapčevska, suženjska čustva?

O tej zadevi sem bral več reči in tudi vem, da je neka klerikalna kongregacija pobožnost sv. Monforta opustila pod vplivom Fatimskih prikazovanj in po globlji preučitvi kordimariologije sv. Antona M. Klareta, ki ga smatrajo za predhodnika Fatime, a nisem si na jasnem. Zato mi bo Vaš pogled na vse to zelo všeč.

Zahvaljuje in pozdravlja!
Sodobni laik

Veliko pričakujete od mene, a odgovoriti Vam morem le kratko. O vsem tem bi lahko napisali debele knjige (in koliko jih je že bilo napisanih!), a še ne bi izčrpali vseh možnosti za pouk in spodbudo.

Popolnoma se strinjam z Vami v zadevi »otročkih čustev« do Marije. Današnji čas pričakuje, da mu govorimo o Bogu Očetu, Sinu Odrešeniku od mrtvih Vstalemu, Mariji v nebesa vzeti, o človeku posinovljencu božjem, o lepoti božjega otroštva itd. Vse to pa naj bi imelo kot cilj odpravo tistega čuta manjvrednosti, ki ga naši kristjani kažejo pred brezverci in pred versko brezbriznimi.

Vsak čas ima namreč svoje potrebe in vsak čas poudarja tiste verske resnice ter poglede, ki najbolj pripomorejo do prave ljubezni do Boga in Matere Marije. Zato se mi zdi govorjenje o hlapčevstvu in suženjstvu napram Bogu in Mariji za današnji čas nesodobno, če ne celo škodljivo.

S tem ne odklanjam svetnika Ludovika M. Grignion Montfortega (18. stoletje), ki govori o kristjanih, ki so se posvetili Mariji in iz ljubezni postali njeni sužnji, da bi vse vršili z Marijo, v Mariji in po Mariji. Kako je treba pa to suženjstvo umeti, je povedal sam papež Pij XII., ki je L. Montfortega razglasil za svetnika. Takole je rekel: »Velika gonilna sila vse njegove apostolske službe ter njegova velika skrivnost, kako privabiti duše ter jih darovati Jezusu, je pobožnost do Marije. Na njej gradi vse svoje delovanje, v njej je vse njegovo zaupanje; in ni mogel najti bolj uspešnega orožja za svojo dobo. Proti strogosti brez veselja, proti mračnemu strahu in proti ošabnemu tlačenju janzenizma postavlja sinovsko, zaupljivo, gorečo, razširjajočo se in dejansko ljubezen pobožnega služabnika Marijinega.«

Še manj pa odklanjam »Marijino legijo«. (Kje boste našli boljše Ma-

rijine legije kakor so naše Marijine družbe?) Naj le naše ljudi po izročitvi Mariji izročijo Kristusu! Popolno posvečenje Mariji nas namreč nujno vodi k Jezusu kot sredstvo do cilja.

»Prava pobožnost dobrega krščanskega in katoliškega čuta bistveno stremi za združitvijo z Jezusom pod Marijinim vodstvom. Oblike in vaje teh pobožnosti se morejo spreminjati glede na čas, kraj in osebnost nagnjenja. V mejah zdravega in zanesljivega nauka, pravovernosti ter dostojnosti češčenja (kulta) Cerkev svojim otrokom dovoljuje neko upravičeno svobodo. Razen tega se zaveda, da prava in popolna pobožnost do svete Device ni na te različne načine pobožnosti tako vezana, da bi katera izmed njih mogla zahtevati zase izključno pravo (monopol).« (Pij XII.)

(Oba citata sta vzeta iz knjige dr. F. Žaklja: Živi Kristusov evangelij, stran 234)

POLITIKA IN DUHOVNIKI

Zakaj se duhovniki »vtikajo v politiko?« Čas bi bil, da bi nehali.
M. Pregelj

»Zakaj se vtikajo?« Ne vem. To bi bil najlažji odgovor, ker po dolgih letih še vedno nisem razumel, kaj pomeni ta izraz. Pred leti so mi enako vprašanje stavili v šoli, verjetno z namenom, da bi me spravili v zadrego. Vprašal sem dijake, ali se smejo vtikati v politiko pastirji, ki gotovo nimajo toliko izobrazbe kot duhovniki, pa mi niso znali odgovoriti. Niso znali odgovoriti, ker so takoj spoznali, da se za dobre stvari smejo zanimati vsi ljudje, za slabe pa ne duhovniki in ne pastirji. Niso znali odgovoriti, ker niso poznali pravičnega pomena te danes že obrabljene fraze. Če je politika dobra stvar, se mora zanjo zanimati tudi duhovnik, saj mora sam voliti in s svojim dušnopastirskim delom prav gotovo veliko prispeva k občnemu in skupnemu blagru in blagostanju. In to se mi zdi, je prava politika. Gotovo se pa duhovnik ne more »vtikati« v politične boje in dela, ker je to delo laikov. Če vse to delo prekorači meje pravičnosti in krščanske ljubezni ter gre v škodo države in Cerkve, potem je duhovnikova beseda na mestu. Še bolj je duhovnikova beseda na mestu, ko je treba ljudi navajati k pravilnemu in poštenemu presojanju dogodkov in potreb, pripravljati ljudi za nesebično delo za bližnjega — danes že tako redko — in jih voditi po poti resnične pravičnosti, krščanske modrosti ter nadnaravne zvestobe do Boga, domovine, materinega jezika in narodnega ponaša.

Lojze Škerl

Tujci povsod

3

Prišla je sobota, tretja v septembru; še nekaj dni koledarskega poletja je spretno skrivala prava jesen. V jutra in na večere meglena se je preko poldnevov komaj še segrela ob medlem soncu. Listje je rumenelo ter bilo zjutraj vse uvelo in skrotičeno od vlage. Po električnih žicah so se zbirale lastovke, da odlete na jug, Anica pa se je pripravljala na vendar pričakano selitev.

Dosti dela ji ni dajala. Spraznila je omaro, potegnila s police pod mizo kovček in začela zlagati vanj tistih nekaj cap svoje in moževe lasti. Kar je bilo njenega, bi lahko povezala v culico, a mož je imel kar šest lepih, skoraj novih srajc, veliko perila in nogavic in še tri pare čevljev.

Kovček oziroma koš, kamor je zlagala vso kramo, je bil pleten iz močnega, a od starosti in rabe ponekod že nalomljenega in zatemnelega bičja. Ključavnici sta bili že pokvarjeni in treba ga je bilo prevezati z močnim motvozom. Dobila ga je od matere, s katero je prejadral skoro pol sveta, in še vedno dišal po tobaku in žgani kavi, ki ju je prinesla mati s svoje zadnje poti v Egipt.

Doslej ni še nikoli vprašala, s kakšnim srcem se je odpravljala njena mati na tako dolgo pot v tuje kraje, med čisto tuje ljudi, ki so imeli drugo vero, druge običaje, govorili neznan jezik in bili celo temne polti. Bila je pač premajhna, da bi razumela vse, kar se je bilo godilo okoli nje. O materinem dvakratnem potovanju in daljšem bivanju tam daleč preko dveh morij je videla le lepe strani: darila in obleke, ki jih je prinesla s seboj ob vrnitvi in pa vesel očetov obraz. Ni vedela, da jo je gnalo od otrok, še neobgljenih, in od moža pomanjkanje, ki je sililo od vseh strani v tisto malo hišico, podedovano od očetovega deda.

Ob tleh je bila kuhinja, kjer je oče ob oknu čevljaril, sredi nje pa miza, široko ognjišče, kamor

so otroci tako radi sedali ob dolgih zimskih večerih in poslušali pripovedovanje odraslih o strahovih. Nad hišo, kakor se je reklo kuhinji, sta bili dve kamri, ena za starše, ena za otroke.

Drv niso kupovali, ampak so morali skrbeti za nje predvsem otroci; nabirali so trtno rožlje in drugo suhljad, včasih je bilo treba podreti, razsekati in nažagati kakšno usahlo drevo, tako da skoraj ni bilo nesreče brez sreče. Ogenj je gorel kar naprej, čeprav niso imeli vestalk. Mati je pozno pod noč, preden je šla spat, žerjavico skrbno zagrebla s pepelom; zjutraj jo je bilo treba le odgrebsti, naložiti malo suhljadi in kos kakšnega starega, razsekanega tuala, ki je dolgo gorel in dal veliko žerjavice, popihati z mehom in ogenj je spet veselo prasketal, svetil in gorel.

S kuho ni bilo pretiranih skrbi, saj so morali jesti, kar jim je zemlja dajala. Fižol in grah, kumpus in repa, krompir in polenta, spomladi popčnik, nabran s tistim ukrivljenim nožičem po njivah in brajdah in okoli pokopališča pri Sv. Križu, čez leto radič, za zabelo pa mleko, sladko ali kislo, in meso ali pa mast prašička, ki so ga zaklali o prvem mrazu po božiču. Ob kolinah so bile na mizi mulice z rozinami in pinijolami, lepo zapečene, da so kar hrustale, in posute s sladkorjem, o veliki noči gnjat in »fulje«, testeni hlebci z rozinami, kuhanimi v vodi gnjati. Precej je zaleglo mleko kravice, ki so jo redili v leseni revščini na notranji, dvoriščni strani hiše. Smetano je mati spravljala za maslo, ki ga je skoraj vedno prodala v Gorico, kamor je večkrat tedensko peš nosila v cajni na glavi tudi kakšnega petelinčka, jajca in sadje. Mimogrede je ob lepem vremenu pletla nogavice, da ji ne bi vzela dolga pot vsega časa zastoj.

Ob vsej tej domači pomoči, ob moževem čevljarjenju in tržnem izkupičku je primanjkovalo denarja za obuvalo in obleko, za sol, sladkor, vžigalice in petrolej in za davke. Naj je mati stiskala, kjer in kolikor je hotela, možu skopo odštela tistih nekaj vinarjev za cigare, stiska le ni hotela iz hiše in treba si je bilo pomagati, dokler je bila še mladost in moč v telesu. Vsa Brda so bila z redkimi izjemami ena sama revščina. Gorica tudi ni dosti nudila, edina rešitev je sijala od tam, kamor je odšlo že toliko deklet in mladih žena iz Vipavske doline in iz Brd. O vseh so prihajale dobre vesti, nobena se ni pritoževala ne nad delom, ne nad zaslužkom. Tudi nuna Tinčeva, Aničina mati, ni dolgo pomišljala. Ko se ji je zdela stiska najhujša, je pustila v košu najmlajšega fantička, še dojenčka, se iz Gorice odpeljala v Trst, kjer je že čakala ladja za Egipt.

V Aleksandriji je nastopila službo pri nekem domačem velikašu kot sobarica in obenem dojila tudi čistokrvnega psička. Ostalo delo ni bilo nič, ali

Tiho vprašanje

Vladimir Kos (Tokio)

*Nad peskom rumenim modrikasti bagri
s tovari začetkov, s tovari pomladi,*

*na trstu solze od končanih povesti,
vetrovi, vetrovi pri zdramljeni reki,*

*telo ob telesu, od slušanja zdravo,
železo načrtov in ogenj in naklo —*

*in pesek in bagri in trst in vetrovi,
na harfi ljubezni razpeti atomi —*

*a kdo bo odvalil moj kamen srca?
Nedelja je, Kamen.*

Za procesijo
Vstajenja
je pomlad
odela poti
za vasjo
s cvetjem

dojenje živalice jo je neprestano spominjalo malega Jelča, ki se ji prvič nasmejal ni, ko ga je zapustila. Zdelo se ji je, da jo Bog kaznuje za pohlep po denarju, čeprav bi mogla priseči, da je ni gnala v tujino ne žeja po denarju, ne samoljubje, da bi se otresla družinskega dela in skrbi. Neposrednih novic z doma ni prejerala, ker sta bila z možem oba nepismena, a po kakšni rojakinji je le zvedela, da so v Kojškem pri Tinčevih še vsi živi in zdravi.

V prvi službi ni zdržala, poiskala si je drugo pri nekem angleškem bankirju, kjer je sicer opravljala vsa dela, a z živalmi se ji ni bilo treba ukvarjati. Gospodarji so jo radi imeli, ker je bila poštena, natančna, urna, čista in tudi varčna ter molčeča. Dosti stvari ni bilo, kot bi morale biti, a jih ni obešala na veliki zvon in jih raznesla med služinčad, pred katero bi mogel trpeti ugled gospodarjevih. Držala se je načela, da vsak odgovarja za svoja dejanja, kot jo je že pokojna mati učila. Bog ji daj v miru počivati. »Ti glej nase in bodi poštena,« ji je vedno zabičevala. Nauk se je je prijel in taka je tudi ostala.

Čeprav je bila nepismena, se je naučila precej angleščine, in nekaj francoščine. Odkrila pa je tudi, da ne žive na svetu samo kristjani, ampak tudi judovski in muslimanski verniki, ki svojo vero veliko bolj spoštujejo in strogo žive po njenih postavah. Ob svojih verskih praznikih se niso dotaknili nobenega dela, še hrano je morala pripraviti služinčad že prejšnjega dne, in o postu so se res postili.

Orientalno razkošje je ni premamilo ne z zlatom, ne s svilo in ne z dragocenimi preprogami. Pred vsem bliščem je ostala trezna in mislila le na družino v Brdih. Zamerila je nekaterim rojakinjam, ki so se z dušo in telesom zarile v bogastvo in greh, pozabile na dom in Boga in nasedle s svojo mlado lepoto bogatašem druge vere.

Po eni strani si je ugladila nastop v družbi in se otresla svoje boječnosti, po drugi se je navzela

nekaj lahkovernosti in skoraj verjela v stvari, ki se najbrž niso nikoli primerile.

Neko dekle, ki je v Kairu služilo z njo pri isti gospodi, je priteklo nekega poznega večera v spodnje prostore palače vse preplašeno in blede kot zid. Sedla je kar na nizko mizico, kjer je gospa vsako jutro prišla pregledat jedilni list, v resnici pa nadzorovat red, snago in delavnost podrejenih, in do slabosti zapirala oči kot umirajoči golobček. Nuna Tinčeva ji je nalila skodelico močne turške kave iz ročke, ki so jo hranile v zidni vdolbinici tik nad štedilnikom in jo sproti polnile. Dekle je prišlo k sapi in povedalo, kaj je doživelo.

Na notranji strani obsežnega stavbišča, na najbolj skritem dvorišču, kamor ni gledalo nobeno okno soban gospoda in njegovih gospa in je sijalo sonce le poleti, je bil globok vodnjak s cementnimi stenami, vanje pa vzdana dolga, ostrá rezila, ob katerih so se rezala in cefrala telesa nesrečnih krščanskih sužnjev, ki so jih pred sto in sto leti dali pometati v vodnjak muslimanski velikaši. Nesrečne duše so se še vedno vicale tam okoli, o čemer so pričale mačke, ki so v nočeh brez lune skrivnostno prihajale iz vodnjakove črne globine in mijavkale, da so se človeku lasje ježili. Ena takih mačk se je tiste noči približala nesrečni deklici. V temi je začutila, kako se nekaj mehkega in toplega stiska k njeni nogi in šele nato zagledala par žarečih oči, ki so zagorele k nji navzgor. Brčnila je z nogo in se hkrati zavedla, da mora biti to vicajoča se duša. V njeno grozo sta iz ene mačke v hipu nastali dve, iz dveh tri, bolj se je otepala, več jih je bilo. Zakričala je, stekla noter in zaloputnila vrata za seboj. Zatekla se je naravnost na mali divan pod nizkim, dolgim oknom, kjer je navadno sedela prav gospa, ko je zjutraj pregledovala jedilni list.

»Marija sveta! Mačke, polno dvorišče mačk! Same duše, Bog se jih usmili!« je tarnalo dekle in počasi spravilo iz sebe ves pripetljaj. Ker je strah

le ni minil, ji je nalila nuna Tinčeva skodelico goste črne kave iz ročke, ki se je grela ves dan ob kraju štedilnika.

»Kaj bi se bala,« jo je tolažila; »mačke so mačke.«

»Da bi bile!« je tarnalo deklet. »Duše so, duše, če ne, bi jih ne bilo toliko.«

Pripovedovanju ostalih služabnikov o trpečih dušah Aničina mati doslej ni verjela, ob dekletovem strahu pa ga je zlezlo nekaj tudi v njene kosti. Od zunaj je še vedno prihajalo zateglo mijavkanje in občutek groze je še povečalo okolje samo s tišino v ogromni palači in z nočjo brez svetlobe.

Takih in podobnih, resničnih ali izmišljenih zgodb je mati nič koliko prinesla iz Egipta z oblekami in darili vred v tistih dveh pletenih kovčkih, ki so se zdeli otrokom takrat ogromni in skoraj brez dna, saj je mati iz njih kar naprej jemala in jemala: obleke in nogavice za moža, kostume zase, za otroke igrače in krilca. Najlepša je bila plišasta opica in tista materina zavijača, s katero bi bil lahko posteljo pogrnil. Tkana je bila iz žameta in svile kot noč modre barve in imela na zgornjem in spodnjem koncu dolge rese. Blestela se je kot pajčevina v rosnih jutrih. Anica je dostikrat smuknila po lesenih stopnicah v materino kamro, tiho kot tat dvignila pokrov kovčka, vzela iz njega zavijačo in se zavila vanjo. Čeprav si jo je dala tudi čez glavo, so se rese še vedno vleklye po tleh in postale belkaste od prahu. Očistila jih je, zložila zavijačo in jo spet spravila. Zdelo se ji je, da ji gre tistega dne vse po sreči. Ob deževnih dneh je bila vedno slabe volje, ker se mati navadno ni odpravila zdoma in ni mogla v kamro po zavijačo.

Krila je prinesla tudi za oba Aničina brata, saj so takrat, v prvih letih dvajsetega stoletja, nosili krilca tudi fantki skoraj do šolske dobe. Še zdaj je hranila v albumu sliko svoje družine, očeta in vseh štirih otrok, a brez matere, na kateri so se slikali pri fotografu v Gosposki ulici v Gorici in poslali eno materi v Egipt. Na njej so vsi štirje v nabranih, do gležnjev segajočih krilcih s tesnim životom na naramnice in z belo bluzo pod njim. Še Franc se je smejal, ko jo je gledal in še bolj, ko mu je povedala, da zato drži roko na bratčevi rami, ker je imel tam bluzo raztrgano. Oče namreč ni bil prijatelj šivanja, čeprav je vse življenje imel opravka z iglo in dretom.

Očetu je še posebej prinesla dobrega tobaka, zase in za znanke žrane turške kave v skrbno zašiti vrečici, da je dišalo po celi yasi, kadar jo je kuhala.

Prav z dna kovčka na je nazadnje potegnila dolgo ovratnico iz raznobarnih kroglic.

»Za tisto, ki je najbolj ubogala.«

»Jaz je že ne maram« se je že vnaprej odrezala Aničina sestra Marija. Bala se je, da bo oče izdal njene hudobije in tudi ji ni bilo dosti za take načičkanosti. Pa se je še proti koncu istega tedna premislila. V nedeljo popoldne po nauku so vaške punčke sedele na zidu pri Sv. Križu in si preganjale dolgčas z opravljanjem deklet, ki so pele na koru. Za tem se je skrivala zavist, čeprav se male tega niso zavedale. Rade bi pač bile tudi one že

Sergej Pahor

Planica 1963

Po Kulmu in Oberstdorfu je letos prišla spet na vrsto Planica in ponovilo se je, deloma v še večji meri, športno slanje, ki je že pred tremi leti priklicalo velike množice občudovavcev smučarskih poletov pod Blaudkovo mojstrovino.

Od 22. do 24. marca so se drzni skakavci iz 12 držav pomerili na veliki, 130 metrski skakalnici, ki je bolj znana pod imenom velikanka, saj je bila dolgo vrsto let največja skakalnica te vrste na svetu.

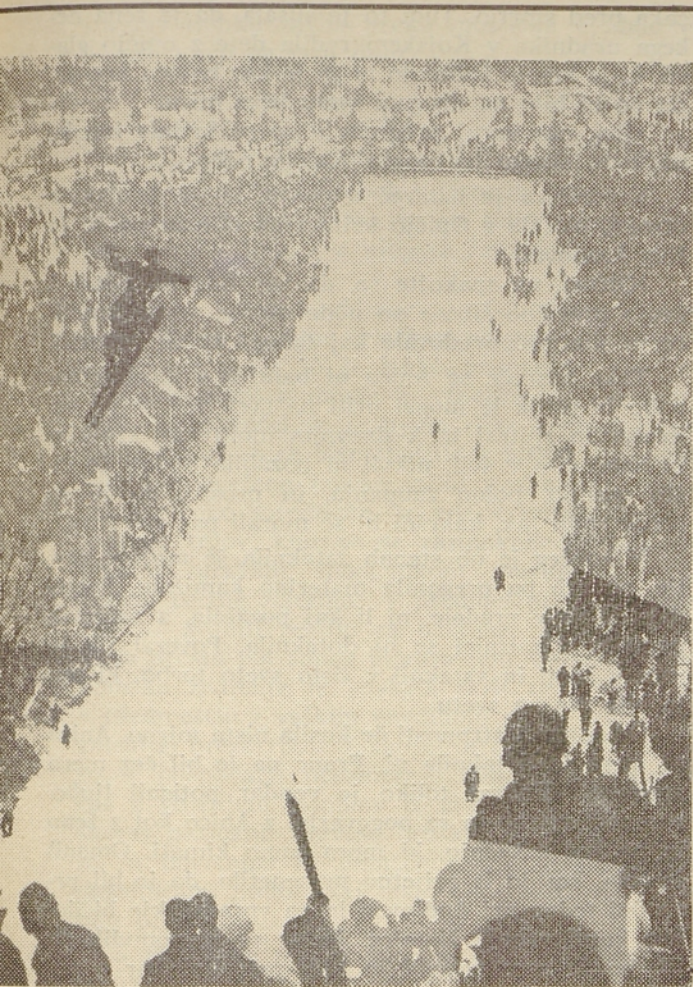
V marsikaterem pogledu je Planica 63 gotovo ponovila in preseгла uspehe planiškega tedna 1960. leta, ko je velikanka slavila 25-letnico. Organizatorjem je letos uspelo privabiti v prelepo in še popolnoma zasneženo dolino Tamarja še večje množice gledavcev. V treh dneh je planiško prireditve obiskalo 70.000 ljudi, na sam zaključni dan pa jih je bilo prisotnih 40.000, od teh približno 8.000 iz Italije in Avstrije. Že po gneči, ki je vladala na železniški postaji v Ratečah, ki je bila prenatrpana z vagoni številnih posebnih vlakov, ki so prišli iz vseh koncev Jugoslavije, se je dalo sklepati, kolika je bila množica. Po parkirnih prostorih so se gnetli avtobusi in zasebni avtomobili, ki so prihajali z vseh mogočih strani. Obmejni organi so namreč ob tej priložnosti odredili vrsto olajšav za prehod državne meje, kar so izkoristili mnogi Slovenci s Tržaškega, z Goriškega in s Koroške. Seveda se je olajšav poslužilo mnogo Avstrijcev in Italijanov. Na obmejnih prehodih so, tisti, ki so bili namenjeni v Planico dobiti posebno dovoljenje za tridnevno prosto premikanje po Gorenjski.

Moram omeniti, da je bilo to dovoljenje pisano samo v srbohrvaščini, kar je Slovence, ki smo prihajali na prireditve, neprijetno prizadelo. Saj ni to taka stvar. Vendar pa je Planica nekaj tako pristno slovenskega, da smo pričakovali, da bo tudi ostalo bolj slovensko. Naj kar tukaj omenim, da smo pod samo skakalnico slišali prodajavce, ki so s tujim naglasom ponujali značke in spominke kot »souvenir de Planica«. (Naglas na »a«!)

Med pisano množico je bilo lahko videti tudi študente iz afriških in azijskih držav, ki študirajo v Sloveniji in po drugih krajih Jugoslavije. Tudi njih, kakor vse druge gledavce, so julijske Alpe očarale.

Prireditelji so se potrudili, da so kolikor moč dobro ustregli željam in potrebam tisočglave množice: številne stojnice, ki so bile postavljene v neposredno bližino, so bile dobro založene. Če je kdo želel, si je lahko kupil tudi smuči in ostalo potrebščino. Manj, bi rekli, je bilo poskrbljeno za zabavo. Videli smo namreč samo folklorno skupino v slikovitih gorenjskih nošah, ki je zaplesala nekaj starih ljudskih plesov. Takoj po prireditvi pa se je iz velikih zvočnikov, ki so prej služili napovedovanju, vsula povodenj popevk v raznih jezikih, ki se s svojo kričavostjo niso najbolj skladale s pravilno pokrajino, ki se je vsa blestela v soncu. In to je bilo za zabavo vse.

Športnih rezultatov letošnjega planiškega tedna res ne moremo oceniti za najbolj blesteče, vsaj kolikor za deva dolžino poletov, ki so bili občutno krajši kakor pred

tremi leti in to kljub temu, da so tokrat skakalnico priredili tako, da bi dovoljevala daljše skoke. Drago Ulaga, veliki ljubitelj paniške skakalnice, je dejal, da so bili poleti bolj skoki kot pravi poleti. Vzrok za to najde Ulaga v prekratkem naletu, ki ga je določilo razsodišče v bojazni, da se pripeti kaka nesreča.

Dogodki na skakalnici so se letos razvijali v znamenju premoči Vzhodnih Nemcev, ki so osvojili prva štiri mesta. Recknagla, prejšnjega planiškega zmagovavca, je sicer na prvem mestu zamenjal Dieter Bockeloh, ki je olimpijskega prvaka letos že večkrat prekosil.

Za Slovence lahko rečemo, da so skoro razočarali. Ne najdemo jih namreč niti med prvo dvajsetorico. Po sijajnih uspehih, ki so jih dosegali prejšnja leta, Šlibar je predlanskim postavil celo svetovni rekord, ki še ni prekošen, smo vsi pričakovali boljšo uvrstitev. Pečar in Šlibar služita vojaški rok in torej nimata vsch možnosti za redni trening, slednji pa se je v drugem dnevu tekmovanja tudi laže ponesrečil. Pečarjev polet, ki je s svojim slogom sicer navdušil, je bil prekratek. Po tekmovanju je časnikarjem povedal, da mu skakalnica po zadnjih popravilih in adaptacijah ni prav pogodu. Eržen, ki je v drugem dnevu tekmovanja bil zelo soliden, je na zaključku zapravil vse možnosti s padcem. Zajc in Oman pa sta, kljub mnogim letošnjim nastopom po Nemčiji, Avstriji in Skandinaviji, razočarala. Je bila morda ta vrsta skoro neprekinjenih nastopov v tujini le preveč?

Planica 63 je bila torej čudovita v soncu in v uspehih tujih smučarjev. Žal pa nam je, da niso dosegli naši slovenski športniki na svojih tleh večjih uspehov.

tako odrasle, da bi po maši, po nauku in večernicah ter po pogrebih in raznih cerkvenih slavnih lahko tudi one ustavljale v družbi odraslih, se z njimi pogovarjale, šalile in smejale. Ko že niso imele česa več obirati, so utihnile. Oglasila se je Marija, z roko pokazala Anici na vrat, kjer se je svetlikala ovrtnica kar v trojnem krogu, in ukazovalno dejala:

»Zdaj jo daj pa meni, ti si jo že dovolj dolgo nosila. Vsaka en teden, da bo pravično!«

Deklice okoli njiju sprva niso razumele za kaj gre, a ko se je Anica z obema rokama oprijela svojega vratu in zakričala, da je ne da, so brž uganile. Molče so gledale prepir med sestrama; da se ne bi kaj zamerile, niso pritrdile ne eni ne drugi. Skočili sta z zidu in začelo se je ruvanje, ki se je slabo končalo. Vrvica se je pretrgala, kroglice pa zakotalile po brežinici in se razgubile med kamenje in travo.

»Ti si kriva!«

»Ti, ker si vlekla!«

»Zakaj pa nisi spustila!«

»Saj je moja!«

»Tudi moja!«

»Zakaj je pa nisi marala, ko jo je mama pokazala?«

»Ker si ti njena ljubljena in bi je meni ne dala.«

Se v lase bi si skočili, da ju ni Črnogorčeva Julči, njuna bodoča svakinja, ki se ji takrat še sanjalo ni o ljubezni, pomirila s svojim blagim, počasnim nastopom, skočila z zidka v travo in se prva lotila iskanja nesrečnih kroglic. Dosti jih niso našle in sestri se skoraj nista upali pred mater. Nuna Tinčeva se ni prav nič jezila. Z levico je s papirjem držala za kolač na ognjišču, z desnico pa spretno s polentarjem mešala polento, ki je dišala daleč naokoli. Mimogrede se je ozrla v Aničino dlan, kjer je bil le še ostanek dragega nakita, in prikimala:

»Prav vama je, če je ne znata nositi. Cucelj si privežita za vrat, ne pa korale.«

»Saj ste jo vi prinesli,« ji je oponesla jezikava Marija.

»Kar so mi dali. Drugič bom pa rajši v morje vrgla, kot mornarji nekega kuharskega vajenčka, ki jim je kradel. Potlej ni več kradel,« je dostavila hudomušno.

»Se je poboljšal?« sta hoteli vedeti.

»Iz vode so ga pozabili potegniti.«

Že spet je bila v tistih zgodbah in jih pravila na tak način, da niso vedeli, ali bi verjeli ali ne, a poslušali so jo le kot gospoda z lece. Najbolj jih je jezilo, ker je bil na koncu vsake zgodbe, če že ne na začetku, poučen nauk, ki je veljal vprav njenim otrokom. Eden izmed štirih se je prav gotovo oglasil in zagovarjal še ostale:

»Mi že nismo taki!«

»Pravim zato, da ne boste taki,« je odkrito priznala mati in že pograbila drugo delo. Nikoli ni mirovala, če je le videla priliko za gibanje in naj je bilo z rokami ali z jezikom. Zdelo se je, da opravlja tisoč del hkrati. Zdaj je iz hleva privihrala v kuhinjo, si brisala roke kar v predpasnik, z enim rogljem zataknenim za pas, pogledala v lonec na

Otroci naše šole v Bázovici so pripravili lep nastop v domači farni dvorani

ognjišču, pomešala, pokusila, dodala ščepec soli ali dolila vode, podtaknila ogenj, mimogrede kaj povedala možu, ki je na pod oknom nabijal cveke v čevlje, se furijasto pognala v brajdo in se vrnila z naročjem zelenega popčnika, ki ga je za večerjo zabelila z raztopljeno mastjo in vinskim octom in so ga pojedli z vročo polento.

Bogve s čim se je ukvarjala zdaj, ko je zlagala Anica svoja in moževa oblačila v njen pleteni kovček in se lovila za spomini. Bržkone že trgajo, saj je že pol septembra proč. Pobirajo sadje, ga odbirajo in spravljajo najlepšega v kamro, da bo na suhem in zračnem prostoru. Tudi fige že sušijo, tiste lepe bele, kakršnih ji je prinesla ob slovesu polno vrečico. Tako skrbno so bile sušene, da so se od sladkorja kar topile v ustih. Ko so bile še otroci, jim je na božični predvečer, ko so čakali polnočnico in je bilo treba po starem izročilu jesti kar devet večerij, dala pest lešnikov in vsakemu po tri take fige. Zelo jih je cenila in gorje tistemu, ki bi si upal vzeti eno samo. Brala bi mu take levite, da bi jih do groba pomnil.

Poleg posušenih smokev ji je dala ob slovesu še ogrsko kamižolo, ki jo je tudi prinesla iz Egipta.

»Ta ti bo najbolj prav prišla. Pravijo, da v Ljubljani nobeno zimo ne manjka snega in včasih še Ljubljana zamrzne. In nase pazi, da se ne prevzdigneš. Bog te varuj kakšne nesreče!«

Ko je začela, z nauki in nasveti ni končala. Stisnila ji je že v roko, pa je še v zadnjem priporočila: »K sveti Ani moli, k svoji zavetnici in priprošnjici porodnic!«

Mater je skrbelo, kar hči še v misli ni jemala. Mlada, zdrava in vesele narave je čakala šele prvega otroka, zato ni vedela za nevarnosti, ki bi jo lahko doletele. Še kot dekle je že doma slišala, da je umrla kakšna mati pri porodu z otrokom ali sama in pustila nebogljenoto dete, da se je rodil kak pohabljenec. Tak je bil Tonč, ki je imel noge v kolenih vedno upognjene in od gležnjev navzdol čudno zavite, da jih je moral z rokami prestavljati, ko je šel po vasi. Otroci so ga gledali skrivaj, nekateri brez zadrege kar od blizu, odrasli pa so jih podili, naj ne zijajo v nesrečneža in rajši molijo in prosijo božjega varstva, ker ne vedo, kaj jih še

čaka pred smrtjo. Tudi to je slišala, da je žena nekoga uradnika v Kojskem rodila dete z opičjo glavico, ki je kmalu izdihnilo in ga je kar babica krstila, da ne bi bilo na drugem svetu brez miru.

»Bog nas varuj pregrehe!« so se križale ženske naglo in široko ter pogledovale v nebo.

Nesrečnica je namreč o pustu, ko je že čakala otroka, plesala z Opičjo krinko na obrazu pa jo je Bog kaznoval.

»Otroci, ne spakujte se, da vas Bog ne udari s svojo pravično šibo!« so učile otroke verne kmetice in jim prepovedovale kaj takega sploh govoriti.

Take nesreče se Anica ni bala, a s kakšno napako bi otrok le mogel priti na svet, nič se ne ve. Zvečer in zjutraj in k dnevnim molitvam, kratkim in naučenim v šoli, nikoli ni pozabila dodati še čisto osebno, polno zaupanja, in prositi, da bi se otrok rodil tak, kakršni bi se morali pač vsi otroci.

V kovčeg je ob stenah zataknila še moževe čevlje, na vrh pa preganila materino kamižolo. Pogledala je še v predale, ni li kaj pozabila, a moževih papirjev v miznici se ni dotaknila. Povezal jih je sam v snop in vstaknil v tisto sveto torbo, ki mu je bila vse na svetu.

Od same nestrpnosti še kosila nista mirno. Anica se mesa še dotaknila ni, Franc pa je bil čez mero zgovoren. Enkrat toliko je vendar potisnil ljubosumnost v stran in se pogovarjal z Anico kot z ženo in ne kot s sužnjo, ki mora samo kimati. Omenil je celo, kar jo je prijetno presenetilo, da je bil prve dni tedna pri Andlovcu in ga vprašal, kje bi dobro kupil vrhnje žimnice. Mizar se je ponudil, da jih bo že sam naročil in tudi pripeljal kar s pohištvom vred.

»Komaj čakam, da začnem delati.«

Jedel je telečjo obaro, za katero ni bil preveč navdušen, v mislih pa hodil po dolgem in počez po svojem travniku in tla kot s čarobno palico spreminjal v vzoren vrt.

»Poiskati bom moral pridne težake, da mi pomagajo travnik prekopati. Smeti sem že naročil, in niso niti drage.«

Anica se ni mogla vmešavati v pogovor, ker se na taka dela ni razumela in navsezadnje so bila to čisto možka opravila, toliko je že vedela.

»Bi videla Trnovčanke, kakšne mišičaste roke so si napravile ob lopati in motiki! Tudi saditi sem jih videl in s konji voziti.«

S smehom v očeh in na ustih je dodal: »Kakor vidiš, ti dela ne bo manjkalo.«

Vedel je, da jo bo prestrašil, čeprav se je šalil. Že iz možkega ponosa bi ji ne pustil opravljati takih del. Kjer so jih delala ženske same, so bile primorane, ker so ostale vdove in ni bilo druge krepke roke pri hiši.

»Pa ne na vrtu?« je začudeno vprašala.

»Tudi na vrtu, a ne z motiko in lopato. Bo lažjega dela zadosti.«

»Kaj mi zaupaš?« se je začudila.

»Saj greš s policajem.«

Do glavne postaje sta morala peš, od tu pa s cestno železnico na Karlovško cesto, kjer sta izstopila blizu Janežičeve ulice. Po nji navzdol sta prišla čez leseni Pruški most na Opekarsko cesto, kjer

sta pri Bohku zavila preko mostička v Malo čolnarsko ulico na svoj dom.

III.

Hišico, ki mu je še pred nakupom prirastla v misli in srce, je Obrobek v prostih uricah že tolikrat obiskal, da se mu je ob selitvi vanjo zdelo, da se vrača domov, a njegova žena takega občutka ni imela.

Kar je videla Ljubljane na svojih kratkih sprehodih in pa s cestne železnice na poti v Trnovo do Janežičeve ulice, jo je lahko primerjala Trstu, če je skrila njegovo morje in vzpetine, ali od Janežičeve ulice nizzdol se je njena slika spremenila. Čisto v mestu so se hiše stiskale k hišam, kot opravljive, premražene ženske in bi z okna ene zlahka segel v roko sosedovim, se vile v vencih in krivulajah do trgov, kjer so se razmaknile in odstopile prostor cerkvam, spomenikom, mostovom in križiščem cestne železnice, v predmestju pa so začele sebično grabiti zemljo za balkone, verande, vrtiče in za prosto pot soncu in zdravjem. Popolnoma meščansko življenje je stiskala skrb za vsakdanjost, v predmestju z vaškim navdihom pa se je zablestel smehljaj brezskrbnosti, skoraj otroške igrivosti, kjer so si gospodarji posameznih hišic in vil krajšali čas z gojenjem latnikov iz glicinij in trt, nizkih, skoraj ploščatih drevesc hrušk, vrtnih jagod, ribeza in povrtnine za domače lonce, otrokom pa z gugalnicami nudili vsaj malo nevarnosti, da jim ni bilo preenolično.

S Pruskega mostu, kjer je počasna Ljubljanica potuhnjeno šušljala med šibjem razkrečenega vrbinja svojih blatnih bregov, je zdrsel Aničin pogled na dolgo, v Mestni log hitečo Opekarsko cesto, vso nastlano z odpadlim listjem divjih kostanjev, nasajenih v drevored že za Napoleonove in Vodnikove Oživljene Ilirije. Vse grčave, kot starikavi, koščeni prsti razrasle korenine so se prepletale celo po površini ceste in rinile za vodo v globoke jarke ob strani, v tiste skrivnostne, neskončno privlačne, pod noč grozeče ter ponekod presneto strme fjorde domače otročadi. Tu so fantiči spuščali papirnate čolnice, poskušali lesene mlinčke svoje prve industrijske sposobnosti, lovili žametaste pijavke in plašili z njimi deklince, ki so v šolo grede iskale tod prve vijolice, marjetice, spominčice in rumene kalužnice, jih z rmanom nerodno povijale v šopke in nosile učiteljci. Pozimi so v jarkih na trdem, gostem ledu z drsanjem skrbeli za delo čevljarjev, jezo staršev in gibčnost svojega telesja, a poleti so divjali okoli kostanjevih debel krvavi boji za prvenstvo ene obeh ulic, Male in Velike čolnarske; iz prač je švigalo kamenje okoli glav mimohitečih, ranilo marsikatero betico, oči na srečo nikoli, jeseni pa so težka drevesa natresla otrokom svoj sad kot dragocen zaklad. Nabrani kostanj so prodali in si kupili šolskih potrebščin, zlasti takih, ki so zadostile njihovi zahtevi po lepoti, predvsem lesene puščice s ključkom, nožek s kovinastim držajem in pa mape za zvezke s sliko o Rdeči kapici in požrešnem volku, o Sedmih kozicah, o Sneguljčici in Pepelki. To so bili predmeti, katerih spomin jih je z njih takratnim vonjem po svežini spremljal

vse življenje in jim pomagal sprejemati in prenašati nevšečnosti in tegobe tega lepega, težkega, nerazumljivega sveta.

Hiše vzdolž Opekarske ceste so bile povečini prilitične, enodružinske, z malo zemlje; njih gospodarji so bili uradniki, železničarji, dva trgovca, dva gostilničarja, med ostalimi pa po en tovarnar, gradbeni inženir, kočijaž, zeljar, pek, mesar in pismoša. Vsi ti so se bavili z vrtnarstvom le za oddih ali pa imeli hišnike, ki so se za denar sklanjali do nizke zemlje.

Najlepši dom je imel pač gradbeni inženir Smielowski, po rodu Poljak, visokorasel in trden mož, odločnega nastopa in čisto belih las in brk. Nosil je širokokrajn klobuk, rokavice in palico in bil vedno brezhibno oblečen. S svojimi tremi priletnimi otroki je živel v široki, dvonadstropni vili z vogalnimi balkoni in stolpiči, podobni gradiču, ki jo je zgradil po lastnem načrtu. Pritličje je oddajal, vse ostalo je služilo njegovi družini. Okoli poslopja je bilo nekaj sadnega drevja, med zeleno leseno ograjo pa nasajeni košati grmiči španskega bezga. Za tem družinskim svetom je bil neprimerno večji kos zemljišča z veliko šupo, krito z opeko, s stanovanjem za hišnika na eni strani, na drugi s prostorom za vozove, za vsem tem pa apnenica za gašenje apna, skladovnica tramov in desk ter lep travnik. Pravokotno na hišnikovo lopo se je naslanjala še pritlična stavba z enosobnim stanovanjem in koščkom vrta, ki so ga tudi oddajali.

Nasproti Smielowskijevega gradiča je bila Kalmusova opekarna z visokim dimnikom in velikim sadovnjakom, za njo pa enonadstropna Bučarjeva vila z lepim vencem jablan okoli sebe in s hišnikovim domom na dvorišču. Imela je dvoje privlačnosti: zidano škarpo nad jarkom, odkoder so skakali otroci in primerjali dolžino svojih skokov, in pa pričasna jabolka, sicer majcena in bledikasta, a sladka in sočna. Praske, ki so si jih nanizali po golih rokah, ko so jih skozi železno ograjo, že precej polomljeno na spodnjem robu, stezali po jabolkih, niso bile nič v primeri s sokom, ki se je pcedil iz sadežev, ko so porinili vanje svoje zobe, nekateri še mlečne, kajti rabutanje se je začelo že v nežni dobi.

(Dalje prihodnjic)

Prizor s šolske prireditve v Bazovici

Dežela Furlanija - Julijska krajina

Konec januarja tega leta je italijanski parlament z ustavnim zakonom dokončno odobril osnutek posebnega statuta avtonomne dežele Furlanije-Julijske krajine, s čimer je tudi ta samoupravna edinica, ki jo predvideva 116. člen ustave, končno postala stvarnost.

ZGODOVINSKO OZADJE

V 114. členu ustave, ki je postala veljavna 1. januarja leta 1948, je rečeno, da se Italijanska republika deli na dežele, pokrajine in občine. Ta bistvena sprememba v upravni strukturi države je z zgodovinskega in političnega stališča posledica skrajno centralistične in avtoritarne politike fašizma, ki že obstoječim pokrajinam in občinam ni priznaval takorekoč nobene avtonomije.

Povojna Italija, ki je nastala iz boja proti fašizmu, je poleg pokrajin in občin predvidela še dežele in s tem sprejela eno najvažnejših programskih načel Italijanske ljudske stranke, predhodnice sedanje Kršč. demokracije. Ital. ljudska stranka, ki se je ustanovila po prvi svetovni vojni, ko je od zedinjenja Italije preteklo šele kakih šest desetletij, je v polemiki s tedanjo vodilno liberalno stranko, zagovarjala stališče, da se enotnost države more konsolidirati samo, če se posameznim italijanskim deželam prizna določena avtonomija. Višje državne koristi torej zahtevajo, da se posamezne dežele, ki se po zemljepisni legi, socialni in gospodarski strukturi ter po svojih običajih med seboj toliko razlikujejo, same vladajo, seveda v mejah, ki jih določajo državni zakoni in pod nadzorstvom države.

To je v kratkem zgodovinsko ozadje deželne ureditve Italije.

ZAKAJ POSEBNI STATUTI

Člen 131 ustave predvideva ustanovitev skupno 19 dežel, petorici teh pa ustava priznava *poseben* statut. Zakaj? Odgovor na to vprašanje dobimo že s tem, da si ogledamo, katere so dežele s posebnim statutom. Te so: Sicilija, Sardinija, Trentino-Južni Tirol (uradni naziv v nemščini: Trentino-Etschland, glej 96. člen poseb. statuta), Dolina Aoste in Furlanija-Julijska krajina.

Sicilija in Sardinija sta otoka. Tamkajšnje prebivalstvo se je zlasti v dobi fašizma čutilo gospodarsko in socialno tako zapostavljeno, da je ob zaključku zadnje vojne nastalo na primer na Siciliji celo gibanje za odcepitev od ostale države. Za ostale tri dežele pa je bila določena posebna avtonomija zlasti zato, ker živijo v njihovih mejah narodne manjšine, ki jih je fašizem preganjal in hotel iztrebiti z rodne zemlje.

Statuti teh 5. dežel se od statotov ostalih 14. dežel razlikujejo predvsem v tem, da so odobreni z *ustavnim* in ne navadnim zakonom, za katerega je določen poseben postopek (dvakratno glasovanje v parlamentu) in je za njegovo odobritev predpisana kvalificirana (dvo tretjinska) večina. Omenjeim 5. deželam je nadalje priznana širša zakonodajna oblast, tako da za nekatera vprašanja, kot so na primer kmetijstvo, gozdarstvo, javna dela deželnega značaja, gojenje rib, turizem itd., sme izdajati zakone sa-

mo deželni svet in parlament nima glede teh dejavnosti nobene pristojnosti.

STATUT NOVE DEŽELE

Posebni statut dežele Furlanije-Julijske krajine obsega skupno 70 členov, razdeljenih na šest delov. Prva dva dela obravnavata vprašanje ustanovitve dežele in njene meje ter vprašanje njene zakonodajne in upravne oblasti.

Tretji del statuta govori o organih dežele, o njih izvolitvi in pristojnosti; Dežela ima tri glavne organe: deželni svet, deželni odbor in predsednika. Deželni svetovavci so izvoljeni s splošnimi neposrednimi volitvami. Po 13. členu statuta je celotno ozemlje dežele razdeljeno na 5 volivnih okrožij: Trst, Gorica, Videm, Pordenone in Tolmezzo. Za vsakih 20 tisoč prebivavcev ali za dele, višje od 10 tisoč, je določen en svetovavec. Število prebivavcev posameznih okrožij izhaja iz zadnjega ljudskega štetja.

Po zadnjih podatkih o prebivalstvu bi posamezna volivna okrožja imela naslednje število svetovavcev: Trst 15, Gorica 7, Videm 21, Pordenone 12 in Tolmezzo 6. Deželni svet bi torej imel skupno 61 članov.

Ostala dva organa — odbor in predsednika — voli deželni svet.

Četrty del statuta obravnava vprašanje financ in deželnega premoženja; peti in šesti del pa vprašanje nadzorstva nad delovanjem dežele in vprašanje razmerja med deželno in občinami ter pokrajinami. Sedmi del statuta govori o odnosih med državo in deželno. Zadnji del pa vsebuje dopolnilne in prehodne določbe

GOSPODARSKA IN SOCIALNA STRUKTURA

Ozemlje celotne dežele Furlanije-Julijske krajine obsega 7.850 kv. km in na njem živi po podatkih zadnjega ljudskega štetja (leta 1961) 1.205.926 prebivavcev. Zdaleč največ prebivavcev ima videmska pokrajina (769.750), za njo pride Tržaška s 299.187 prebivavci in nato Goriška s 136.989.

Gospodarska in socialna struktura posameznih pokrajin nam daje tole sliko. V videmski pokrajini je v industriji zaposlenih 41 odstotkov prebivalstva, v kmetijstvu 30 in v drugih gospodarskih panogah 26 odstotkov.

Na Tržaškem se s kmetijstvom bavi 6 odstotkov prebivalstva, industrija zaposluje 42 odstotkov, ostale gospodarske dejavnosti 52. V goriški pokrajini je na prvem mestu industrija, v kateri je zaposlenih 53 odstotkov prebivalstva, kmetijstvo zaposluje 13 odstotkov, ostale dejavnosti pa 34 odstotkov prebivalstva.

PRORAČUN

Nasprotniki dežele (novofašisti, liberalci in ostali desničarji) zatrjujejo, da bo novoustanovljena samoupravna edinica predstavljala veliko finančno breme za državo in torej za vse davkoplačevalce. Zagovorniki dežele pa ugovarjajo, da to ne ustreza resnici, kajti dežela ne bo krila

svojih izdatkov s tem, da bo uvedla nove davke, temveč tako, da ji bo država odstopila del dohodkov, ki jih že sedaj pobira v obliki davkov in drugih dajatev. Zakon nadalje določa, da se dežela mora za poslovanje svojih uradov poslužiti osebja, ki je že sedaj v službi pri državni upravi.

Če vzamemo kot osnovo dohodke, ki jih je imela država v finačnem letu 1961-62 na ozemlju Furlanije-Juljske krajine, lahko že približno sestavimo proračun nove dežele. V omenjenem letu je država imela od davkov na zemljišča, na zgradbe, na potrošnjo plina in elektrike in od nekaterih drugih dajatev skupno 39 milijard in 912 milijonov lir dohodkov. Od te vsote pa bi deželi pripadlo 20 milijard in 102 milijona lir, od katerih bi za upravne stroške in izdatke za osebje šlo 8 milijard, ostalih 12 milijard pa bi dežela lahko določila za razne investicije.

DEŽELA IN SLOVENCİ

Že uvodoma smo menili, da je bil za deželo Furlanijo-Juljsko krajino tudi zato predviden *poseben* statut, ker prebiva v njenih mejah slovenska manjšina.

Nasilna politika fašizma in njegovih zaveznikov do narodnih manjšin in zlasti do naše manjšine v bivši Juljski krajini je imela, kot je naravno, za posledico, da je v vsakem zavednem Slovencu nastal odpor in nezaupanje do italijanske države kot takšne. Sleherni naš človek bi se zato z vsemi sredstvi branil, vrniti se pod okrilje države, ki bi ne nudila učinkovitega jamstva za njegov obstoj.

Tega dejstva so se gotovo zavedali v ustavodajni skupščini ter tudi zato vključili v ustavo člen, ki pravi, da »republika štiti s posebnimi zakoni jezikovne manjšine«

(6. člen ital. ustave). Nov in pravičnejši odnos države do narodnih manjšin izhaja nadalje iz posebnih statutov za Dolino Aoste in Trentino-Južni Tirol, ki sta bila sprejeta z ustavnima zakonoma z dne 26. oziroma 28. februarja 1948.

Iz besedila posebnega statuta Furlanije-Juljske krajine in iz parlamentarne razprave o tem statutu pa izhaja, da odločujoči činitelji vprašanju naše narodne manjšine niso pripisovali takorekoč nobene važnosti, kar si moremo razlagati na več načinov. Eden izmed teh je prav gotovo politična nemoč slovenske manjšine v Italiji, kar je po našem mnenju posledica njene politične nezrelosti in zaostalosti.

Od vseh 70 členov posebnega statuta se naša manjšina posredno omenja le v 3. členu, ki pravi, da »se v deželi priznava enakost pravic in ravnanja vsem državljanom, naj pripadajo katerikoli jezikovni skupini, in da so njihove etnične in kulturne značilnosti zaščitene«.

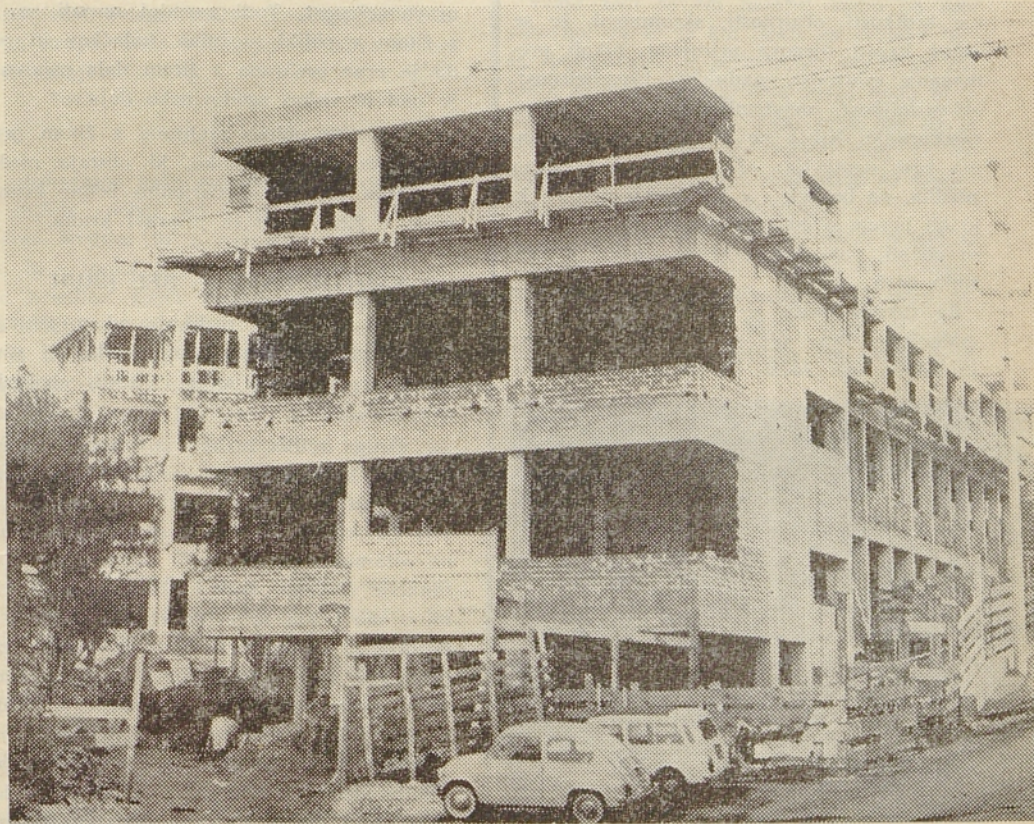
Slovenska manjšina prebiva v vseh treh pokrajinah, ki sestavljajo deželo. Zato bi vsakdo upravičeno pričakoval, da bo statut natančneje določil njene pravice in jih zaščitil s konkretnimi pravnimi normami. Namesto vsega tega smo ponovno dobili neko programsko načelo, ki ne bo imelo praktične vrednosti, če ne bo dobilo stvarne oblike z izvršilnimi zakoni.

Jasno je, da se Slovenci v Italiji ne moremo zadovoljiti s proglašenjem le določenih sicer pravih in plemenitih načel, temveč želimo, da ta načela postanejo stvarnost in se prično izvajati v vsakdanjem življenju.

Avtonomija pomeni, kot nas učijo pravniki, samovladje. Treba je torej poskrbeti, da bo tudi naša narodna skupnost v okviru dežele imela od te avtonomije nekaj koristi. To ne bo služilo samo njej, temveč tudi večinskemu narodu in državi, v kateri prebivamo,

POSLOPJE NOVE SLOVENSKE GIMNAZIJE IN TRGOVSKEGA ZAVODA V TRSTU

je že zraslo do vrha. Treba je še dosti dela, vendar zagotavljajo predstavniki Pokrajine, da se bosta oba srednješolska zavoda že lahko v novem šolskem letu vselila v novo stavbo. Starši in dijaki se že veselijo svetlih in mirnih učilnic, z zadovoljstvom pa spremlja rast nove stavbe vsa slovenska javnost na Tržaškem.

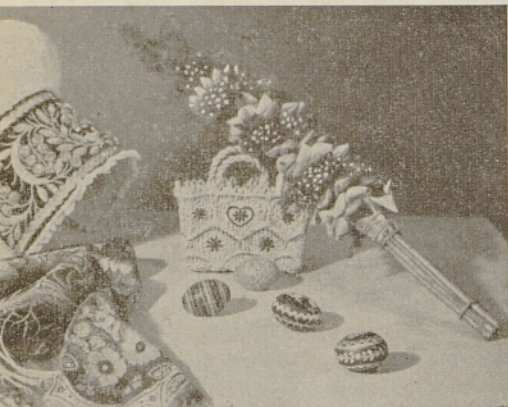
Znani psiholog Müller-Freienfels pravi v »pismu nerazumevani ženi« tako-le: »Nesparten način izražanja imamo, ko pravimo, da smo zakon »že sklenili«. Zakon s poroko šele začnemo, ne pa, da bi bil že sklenjen, končan; zato se mora vsak dan trdneje »sklepiti«, se vsak dan bolj »zvezati«.

Res je ta izraz lahko dvoumen, a čudno je, da se nekateri zakonci res tako vedejo, kakor da so s poroko zakon že sklenili, končali, češ »zdaj jo že imam« ali »zdaj je že moj«; zdaj mi ne bó »ušla« ali »zdaj mi ga ne bo nobena več prevzela«.

Kako narobe ravnaajo nekateri možje: dokler je bil fant, se je z veliko vneto potegoval za deklico, da bi je ne odbil od sebe. Nobene prilike ni opustil, da bi ji ne izkazal pažnje in občudovanja, da bi jo pritegnil nase in si pridobil njeno zaupanje. Kako skrbno se je premagoval in skrival svoje napake. Kazal se ji je vedno le v najlepši luči. Ravnal je, kot da hoče samo pobožati plaho grlico, ki se izmika njegovi roki. Zato je bila ta roka tako rahla, obzirna in krotka, samo da bi je ne žalil, da bi je ne plašil. Komaj pa je »zakon sklenjen«, je že nastopil tako, kakor da je grlico v »kletko zaklenil«, češ zdaj mi ne moreš več uiti, zdaj si moja; delam, kar hočem, in s teboj ravnam, kakor hočem. Zdaj je vseeno, kako gledaš name; zdaj mi ne smeš zameriti, imam vse pravice. In kar je še hujše: zdaj me tvoje zamere nič več ne prestrašijo, mi niso nič več mar.

Na mah je manj tenkočuten, ni več prejšnje krotkosti, obzirnosti, skromnosti, že se začne kazati njegova prirojena, nikoli premagana odurnost, nadutost, brezobzirnost, oblastiljeljnost, neodjenljivost. To je prvo razočaranje. Nihče ne ve zanj, le žena sama zase ugotavlja: »Torej tako bo; nisem mislila, da bo tak...« Kvečjemu materi, ki jo ob prvem obisku po poroki vpraša, kako se počuti, pove solza, ki se zaiskri v hčerinih očeh...

Za takega moža je zakon s poroko res »sklenjen«. Prav nič se ne zaveda, da se je takrat šele začel, da se mora ljubezen,

Simboli slovenske velike noči

»Daj nam danes naš vsakdanji kruh«

V prejšnji številki smo videli, da je problem prehrane v tem, da se hranimo **preveč** količinsko in **premalo** kakovostno.

Zadnjič smo govorili o prvem aspektu problema, danes bomo o drugem.

SESTAV HRANE

Kakovostno mora naša prehrana nuditi organizmu tiste kemične sestavine, ki jih ta za svojo rast in pravilno delovanje potrebuje. To so beljakovine (mleko, jajca, sir, meso, fižol, leča, grah), ogljikovi hidrati, (sladkorji, škrob), maščobe, rudninske snovi, vitamini in voda; pridobivamo jih iz rastlinskega in živalskega sveta.

Zdrava prehrana naj bi bila sestavljena iz rastlinskih in živalskih hranil; vendar naj bi prevladovala rastlinska hrana, ker je človeški organizem bolj naravn nanjo kot pa na živalsko in mu zavoljo tega bolje odgovarja. To naziranje podkrepljuje tudi zgodovinsko izkustvo. Zgodovina nas uči namreč, da so ljudstva na nižji razvojni stopnji, ki so se hranila pretežno z živalsko hrano, kaj kmalu propadla.

Živiljenjski instinkt samoohranitve je zatorej privedel človeka k rastlinski hrani. Človek je odkril klico življenja in najpopolnejšo prehrano v drobnem žitnem zrnu. Začel je gojiti žito in si iz njega pripravljati svoj vsakdanji kruh.

KRUH

Izvor žita se izgublja v noči pradavnine. Zito omenjajo že verske knjige najstarejših arijskih narodov Rig-Veda. Kitajcem je v njih visoki modrosti pomenil izraz »mir« ravnovesje med usti in žitnimi zrni, kar nadvse značilno izpričuje pomen žita za človekovo telesno in duševno uravnovešenost. Tudi zapadni narodi so se skozi tisočletja prehranjevali z žitom v obliki močnika, kolačkov in pozneje kruha. Lahko ugotovimo, da je prav prehrana z žitom dala osnovo za razvoj zapadne kulture, kar je nadvse važno zgodovinsko dejstvo!

Osnovno obliko prehrane z žitom predstavlja kruh. Takoj pa moramo opozoriti na razliko, ki obstaja med pravim, polnovrednim kruhom in danes pri nas razširjenim belim kruhom. Razlika je bistvena in obstaja v žitu, moki in pripravi kruha.

ENOTEN KRUH — BEL KRUH

Zito se danes razlikuje od prejšnjega po tem, da za njegovo rast uporabljajo razna umetna gnojila, ki niso po znanstvenem mnenju nepoprečna pri razširjanju rakastih obolenj. (Pomanjknje magnezija med drugim.)

Druga velika razlika je v moki. Polnovreden kruh je iz **enotne moke**, tj. take, ki vsebuje vse sestavne dele žitnega zrna: to je luskinso s plastjo celice pod njo, ki je bogata na beljakovinah, na olju, na rudninskih snoveh (zlasti na magneziju, železu in jodu). Nadalje vsebuje klico, bogato na vitaminih A, B in E (slednjega, ki je prepotrben za regenerativne funkcije človeka, vsebuje edino žito) in končno klej. Vse te bogate hranilne snovi žita se pri mlenju izločijo v otrobe. Neuki človek jih ima za nepotrebne in je z razvojem mlinarske industrije ter komercializacijo žita (kot vse ostale prehranjevalne industrije) začel izdelovati bel kruh iz moke brez otrobov. Na ta način je svojo najpopolnejšo hrano, ki predstavlja poleg mleka najidealnejšo prehrano, oropal pravih hranilnih snovi. V belem kruhu je ostal le škrob in še ta je v primeri z drugimi vrstami manjvreden in ga organizem potrebuje le v majhni meri. Poleg tega se bela moka žvepla in se ji dodajajo še druge kemične primesi zaradi bar-

ve in okusa — torej ni samo manj vredna, ampak je naravnost škodljiva zdravju!

Polnovredni kruh se pripravlja iz ene vrste enotne moke (pšenične ali ržene) ali še boljši iz več vrst, med katerimi je zlasti ovsena najbogatejša na vseh hranilnih snoveh. Nadvse dober ter zdrav je tak kruh, ki je mešan iz različnih vrst moke skupno z otrobi. Dobi se v vseh sosednih deželah, samo pri nas ne; sploh pa je Italija v pogledu kruha ena med zadnjimi v Evropi, kar ima svoje očitne posledice.

Tretja razlika je v načinu priprave kruha. Polnovredni kruh se mesi iz enotne moke (z otrobi vred), tej se doda malo vode in ne denaturirane soli ter drožje, zato, da postane kruh rahel. Drožje je iz enotne moke, ki se ga doma pripravi nekaj dni pred peko, tako da se doda malo mlačne vode in se pusti nekaj dni na toplem prostoru kvasiti, nato se ga doda testu. Za naslednje peke se pa shrani nekoliko prejšnjega testa. Kislina, ki je v tem kvasilu, drožju, izvira iz naravne mlečne kisline, ki jo ustvarjajo ustrezajoče bakterije, hkrati z ogljikovo kislino potrebno za rahljanje testa. To pospešuje naravni proces fermentiranja žita, kaljenje, ki povečuje hranilno vrednost kruha.

V razliko od tega pa pripravljajo beli kruh iz bele, zgolj škrobove moke, z mnogo vode, z denaturirano soljo in kvasom. Kvas vsebuje ferment, ki je pa po svoji naravi tujevrsten žitu in dasi ustvarja iz škroba ogljikovo kislino, potrebno za rahljanje testa, ovira pravo naravno fermentiranje moke in ji tako jemlje njeno življenjsko sposobnost.

Beli kruh pa se pripravlja s kvasom zato, ker ta pospeši shajanje testa, zahteva dodatno vodo, ki se vmesi v testo in se pri teži kruha prodaja namesto moke, ki je dražja. Postopek pri pripravi belega kruha je torej hitrejši, zato cenejši, in zato je zaslužek pri prodaji večji.

Beli kruh je manj vreden odnosno celo škodljiv tudi po načinu peke. Enoten kruh se je praviloma pekel v pečeh, ki so bile kurjene z drvini, najbolje z bukovimi. Danes pa pečejo kruh v pečeh, ki so kurjene z elektriko ali s plinom. Pri dotiku plinskih plamenov ali elektrike s testom pa nastajajo razna žarjenja in kemične sestavine, ki niso zdravstveno neoporečne in ni izključeno, da vsebujejo rakaste elemente. Taka peka zahteva seveda spet manj dela, je torej cenejša, dasi je bel kruh sam v prodaji dražji — ne glede na to, da ni polnovredni in je celo škodljiv in zdravju nevaren. Škodljivost belega kruha povečajo še razni kemični dodatki za barvo, okus in drugo. Toda zakaj potem uživamo bel kruh, če nam škodi? Da, to je vprašanje!

KOMERCIALIZACIJA KRUHA

Beli kruh nam je znala — poznavajoč našo nezrelost — preračunljivo vsiliti trgovska reklama pod geslom »dober bel kruh«, ki je pri tem zasledovala zgolj ekonomski interes živilske in z njo povezanih drugih industrij. Vedeti je treba, da je bela moka lažje ohranljiva kot enotna, ki vsebuje v otrobih pokvarljive hranilne snovi (beljakovine, olje, vitamine). Prav zavoljo tega je belo moko lažje prevažati. Vse to pomeni za trgovca manj rizika, manj dela in zatorej večji zaslužek. Največji zaslužek pa izvira iz predelave žita samega, ker ga trikrat prodaja. Prvič prodaja belo moko za kruh. Otrobo prodaja farmacevtski industriji, ki črpa iz njih zlasti vitamine in tudi druge hranilne snovi. Preostanek pa prodaja za živalsko krmo.

POSLEDICE PREHRANE Z BELIM KRUHOM

Tako vidimo, da si človek z belim kruhom, ki je manj vreden in škodljiv in pri tem celo dražji od zdravega črnega, enotnega kruha, za drag denar kupuje sam — bolezen! To bolezen si potem zdravi s preparati umetno pripravljenimi čisto iz prav istih žitnih otrobov, katerih je bil on pri belem kruhu oropan, kar mu je povzročilo bolezen. Ti sintetično pripravljeni nadomestki pa ne morejo nikoli vsebovati iste hranilne in zaščitne vrednosti, kot je v naravnem, organskem sestavu žita. Tako se sodobni človek lahkomišelnost pustiti oropati polnovrednega, zdravega kruha, svoje osnovne hrane. Slabšega in zdravju škodljivega draže plačuje. Iz tega izvirajoče boleznine umetno zdravi z nadomestki iz oropanega

ki sta jo pred pričami prižgala, nadaljevati, da ji mora vsak dan prilivati olja nove gorečnosti, da mora kot dober mož ženo vsak dan na novo zasnobiti za njeno ljubezen in se zavedati, da bo njun zakon sklenjen šele z njegovo ali njeno smrtjo.

Podobno ali še huje večkrat ravna žena z možem. Ne zaveda se svoje dolžnosti, ki jo je v zakonu sprejela v vsem obsegu. Mnoge žene imajo do moža — ne da bi se tega prav zavedale — približno tak odnos kakor čebele do trotoev. Njegova naloga je, da ji pomaga utešiti njeno osnovno nagnjenje: hrepenenje po otroku. Ko pa ji je dal toliko otrok, kolikor si jih je želela, je zanjo svojo dolžnost za vselej opravil. Ničesar več si ne želi, ne mara. Zanj je takrat zakon že docela sklenjena zadeva. Mož pa je prepuščen sam sebi, postavljen v kot; pa ne kot nekaj, kar je pri hiši nepotrebno, ne: dela, gara in denar naj le še služi; to je dolžnost, ki jo ima do žene, otroka; žena pa, kakor da je brez vseh dolžnosti do moža, ni pripravljena možu ničesar dati; ga v njegovih najtišjih težnjah ne razume in mu življenja po pravicah in dolžnostih zakona noče olajšati. Mogoče se potem še pritožuje, češ da je mož ne razume, da gleda za drugimi. Ne pomisli pa, da je mož samo zato prav ne razume, ker se ona sama vede narobe, tako, kakor bi se žena ne smela. Zato ga pa tudi več prav ne razume, ker ga je s svojim zgrešenim ravnanjem spravila v tako vlogo, ki je njemu »tujak«.

Vsaki ženi se zdi namreč samo po sebi umevno, da se je kot dekle za svojega moža »potegovala«, si prizadevala, da bi ga kot fanta pridobila in ohranila zase; hudo bi ji bilo, če bi ga izgubila. Zdaj se ji zdi, da je drugače, ker zdaj je »njen«, zdaj ga ne more več »zgubiti«; in zato pride še tretje: zdaj ga tudi več ne »potrebuje«.

Taka žena se prav nič ne zaveda temeljne zakonske resnice: za moškega se »potegovati« je v zakonu še važnejše ko pred zakonom. Zavedati se mora svoje ocharljive moči, ki je z njo vplivala na moža pred

Pripravimo pirlhe — slovensko pobarvane.

zakonom in ki se je je takrat gotovo zavedala. Po mnenju Müller-Freienfelsa »mora žena moža očarati« s čari, ki so v zakonu njena pravica in dolžnost. Če tega ni, potem ni vedno mož kriv, da življenje v zakonu ni tako srečno, kot bi moralo biti. Če je v ženi vsaj iskrica ljubezni in če ima kaj smisla za trdno vez zakonske zveze, mora ta plamen vzdrževati, potem bo mož kot vroče, žareče železo, ki se da kovati.

Že to je sumljivo, ako žena govori samo o »telesnih odnosih«, ker s tem duševne izloči in jih nekako poniža, kajti v pravem zakonu je telesna združitev samo simbol ali znamenje duševne enote. Kjer pa ta enota živi, pomeni oživljajoč čudež, ki v njem vse drugo dobiva luč in toplino.

Žena, ki tega ne razume, je res zakon že kmalu po poroki »sklenila«, končala, a veliko prezgodaj!

Drat

ALI JE VAŠ MOZ TAK?

- Ali se spomni vaših obletnic?
- Ali Vam kdaj prinese rož?
- Ali pozna Vaš okus in ga spoštuje?
- Ali hitro pozabi, če ga kdaj polomite?
- Ali Vas skuša tedaj hitro potolažiti?
- Ali je zadovoljen z Vašo družbo?
- Ali se pogovori z Vami o svojih težavah?
- Ali skuša potrpeti in Vas potolažiti, če ste živčni?
- Ali ve, kaj so Vaši vzori, kakšna je Vaša želja po sreči?

KAKŠNA JE VAŠA ŽENA?

- Ali opazi, kdaj se vrnete utrujen?
- Ali dobro pozna Vaš okus, Vaše želje?
- Ali Vam pomaga v vsem, kolikor more?
- Ali Vam daje pobude pri Vašem delu?
- Ali Vas zna poslušati, kadar ji pripovedujete o svojih zadevah? Jo zanimajo?
- Ali pa te stvari zna pozabiti, kadar je huda?
- Ali Vam meče v obraz Vaše navade?
- Ali se je naučila pomiriti Vas in ublažiti slabo voljo?

polnovrednega kruha, ki so pa manj vredni in povrhu še trikrat dražji. Vse to ga fizično in psihično uničuje, kar po drugi strani pospešuje še borba za zagotovitev potrebnih sredstev za ta prav samomorilni način prehrane in življenja. Ali ni to največji absurd naše civilizacije?

NADOMESTKI KRUHA

Sodobni človek je sicer podzavestno reagiral na ta napad s tem, da namesto kruha uživa vedno več druge, zlasti živalske hrane. Toda ta nadomestna hrana ni enakovredna ter je pogosto škodljiva (n.pr. meso in vse mogoče konzerve!). Povrhu vsega pa je neprimerno dražja ter povzroča nove bolezni; poleg tega ni te hrane dovolj za vse. Tako ta začarani krog človeka vedno bolj stiska.

REŠITEV VPRAŠANJA

Rešitev je le v povratku k naravnemu, polnovrednemu kruhu. Ker ga pri nas ni v prodaji, niti dobre, enotne moke, si pomagajmo sami in ga začnimo peči doma. Moko si sproti zmeljemo iz žita na žitni mlinček in jo presejemo na grobo skozi žimnato sito. Zamesimo kruh iz te enotne moke, z nepreveč vode, z nedenaturirano soljo in doma pripravljenim drožjem. Če nimamo za peko pečice na drva, ga pecimo ne električnem ali plinskem štedilniku na vrhni strani v kozici v obliki manjših hlebčkov, ki jih dobro opečemo na obe strani. Ne jejmo svežega kruha že prvi dan, kot to dela večina, nekateri celo toplega, ker to povzroča napenjanje črevesja in otežuje prebavo. Tak enoten kruh je dober po teden dni.

SOCIALNI POMEN PREHRANE Z ENOTNIM KRUHOM

To je edini način, da prisilimo žitno industrijo, da nas bo začela oskrbovati z zdravim, polnovrednim kruhom; če ne, pa vztrajajmo s peko doma. Naj po naših poljih spet zavalovi zlato žitno klasje, ki nam bo vrnilo našo najboljšo in najcenejšo hrano. Kako se bo s tem okrepilo naše zdravje ter poenostavilo in olepšalo naše življenje.

PRIDI K NAM TVOJE KRALJESTVO

Ta globoka filozofska ter socialna resnica nam je bila že pred dva tisoč leti tako preprosto razodeta v naši najlepši molitvi: »Daj nam danes naš vsakdanji kruh«. To ne v splošnem smislu prehrane, ampak očitno v dobesednem smislu kruha, kot naše prepotrebne vsakdanje hrane. Daj nam ga, Oče, že danes, da ne bo jutri prepozno. In daj ga nam, vsem skupaj, ne samo meni ali tebi! Potem bo res prišlo »k nam Tvoje kraljestvo in se bo zgodila Tvoja volja«. V tem smislu se po slovanskem izročilu ponudi prišlecu kruh in sol, kot znamenje življenja in modrosti. (Med ostalo hrano so imeli prvenstveno kruh za »dar božji«). Ostanimo zvesti svojemu naravnemu in nadnaravnemu viru in si tako po drobnem žitnem zrnju modro izberimo pot v življenje!

DR. RAFKO DOLHAR

AVTOMOBILIST

ni le motoriziran pešec

V dosedanjih pogovorih o psihološki analizi človeka za volanom smo ugotovili, kako posest prometnega sredstva vpliva na človekovo čustvo, uporaba prometnega sredstva pa na njegove nagone. Videli smo, kako postaneta človek in stroj eno in isto, torej cilj čustev in torišče ponosa. Zadnjič smo natančno analizirali človekove občutke pri prehitevanju drugega avtomobilista, ko z lahkoto privre na dan običajno pod skorjo vzgoje prikrita napadalnost. Videli smo, da je vsako precenjevanje svoje moči v bistvu protisocialno. Saj kot vsako

drugo družbeno udejstvovanje, tudi upravljanje s prometnim sredstvom zahteva kompromis med človeškimi težnjami in pravili, ki veljajo v človeškem občestvu.

Gotovo imate med znanci koga, ki je kot pešec skrajno vljuden in prijazen ali — kot pravimo — dobro vzgojen, ki pa za volanom postane neolikan in nevljuden, da ga kar ni poznati. Čeprav je razlika med posameznimi avtomobilisti velika — saj opazimo pri enem samo majhno nestrpnost, pri drugem nervozen zamah ali nepomemben vzklík — vedar ni moč zanikati, da opazimo pri človeku za volanom nasplošno poslabšanje vedenja. Ta pojav nima seveda še nič patološkega in mu znanstveno enostavno pravimo regresija, to bi se reklo nekako korak nazaj v naši vzgoji, vrnitev k primitivnejšim oblikam mišljenja in ravnanja. Mnogi, sicer korek-

tni ljudje so v avtomobilu manj korektni, če na to izrecno ne pazijo. Poskusimo pojasniti, kako pride do tega pojava. Predvsem naj omenimo, da regresija ni pojav, ki ga opazimo samo pri avtomobilistih. Znanost, ki se s tem pojavom ukvarja, namreč socialna psihologija, ima zanj več drugih primerov. Pomislite enostavno na množico ljudi, ki je sestavljena iz nebogljjenih posameznikov, pa je zmožna zelo nepremišljenih in včasih krutih dejanj, ki bi jih noben posameznik ne bil nikoli sposoben napraviti. Iz zgodovine revolucij poznamo mnogo takih primerov. Ravno tako je morda kdo izmed vas doživel kak primer panike, ko se je med množico, v kateri ste bili, pojavil glas o kaki bližnji nevarnosti. Kakšne nespametne reakcije človek lahko opazi v preplašeni množici! Dejali boste, da ni med temi primerami in našim neolikanim avtomobilistom nobene pametne zveze, toda če podrobneje pogledamo, bomo videli v obeh pojavih, ki smo ju primerjali, iste ali zelo sorodne elemente. Množica čuti svojo moč v anonimnosti, v brezličnosti in v velikem številu. Poleg tega je vsako množico mogoče cepiti z virusom emotivne vrste, s ponosom, s sovraštvom, s strahom. Tudi avtomobilist občuti moč, ki jo dobi od stroja, katerega upravlja; anonimnost mu v veliki večini primerov jamči kovinska škatla, ki ji pravimo avto. Kako lahko je v človeku za volanom zbuditi ponos, na smo že dovolj razpravljali v poglavju o prehitevanju. Zato ni težko razložiti, kako čustven vpliv kakršnekoli vrste z lahkoto vpliva na vedenje avtomobilista, ki zapade primitivnejšim oblikam družbenega občevanja. Avtomobil enostavno lahko zopet prinese na dan naše primitivno vedenje, ki smo se ga odvadili pod vplivom vzgoje in družbenih navad. Morda je danes najlažje za volanom spoznati človeka, kakršen je v resnici, to je, kakršen je po naravi, ki jo v družbi kroti z oliko in vzgojo. Deklicam, ki so si izbirale ženin, so včasih svetovali razne načine, kako bi spoznale značaj in naravo bodočega moža. Danes imajo deklice zelo enostavno preizkusno sredstvo za svojega fanta, da ima le kakšno prometno sredstvo. Lastno ali izposojeno. Za volanom je danes najlažje spoznati perfektnega gentlemana. Pri tem svetujemo le nekaj. Kdor hoče ocenjevati vedenje avtomobilista, na najbo ta možki ali ženska, mora sam poznati cestni pravilnik in splošne norme vedenja na cesti, predvsem zato, ker je pri avtomobilistih še težje najti objektivnost in samokritiko kot pri drugih zemljanih. Vse preveč smo vajeni krivdo za nered v prometu zvrčati na druge, da sploh ne govorimo o iskanju krivca prometne nezgode. Morda v avtomobilu še najmanj pometamo pred svojimi pragom! Zato moramo poznati prometni pravilnik, da bomo vedeli na pravo mesto postaviti izgovarjanje avtomobilista, ki ga ocenjujemo, in s pravega vidika osvetliti njegovo vedenje v sodobnem prometnem vrvežu!

Seveda moramo poslabšanje človekovega vedenja za volanom ocenjevati zelo previdno. Prvič je odvisno, pri kakšni kvoti vzgoje se prične slabšanje značaja. Razumljivo je namreč, da človek, ki je že kot pešec nevljuden in neolikan, za volanom ne pridobi nič vzgoje, ampak lahko dela še večje

prekrške kot po naravi vljuden in v navadnem občevanju olikan človek.

Drugič pa moramo paziti na to, da regresije avtomobilistovega obnašanja ne smatramo za nekaj neizbežnega, nepopravljivega. To bi bilo kaj hitro mogoče izkoristiti tudi pri avtomobilistovi samoobrambi, češ da pač ni moč ravnati drugače. Med pravnimi uredbami namreč že imamo eno tako zablodo: to je pasionalni zločin, ki so ga že skoraj vse sodobne zakonodaje zavrnile. Za avtomobilista torej ni izgovora. Regresija spada v večini primerov še v normalnost ravnanja, za katero mora moralno in pravno odgovarjati. Toda k pravni plati avtomobilskega prekrška se povrnemo v drugem predavanju. Zdaj je važno pojasniti, da spada regresija med normalne pojave, ki jih opazimo pri vedenju vedno večje skupine ljudi, ki jim pravimo avtomobilisti. Zavedati se moramo, da je naša dolžnost, da se za volanom borimo proti regresiji in da skušamo vedno obvladati svojo emotivnost. Čeprav je regresija predvsem pojav, ki se tiče vozačev, ko morda ni napačno, če na tem mestu spreporimo nekaj besed tudi o potnikih, torej o osebah, ki z vozačem sedijo v istem vozilu in so v rokah iste usode. Potniki imajo namreč lahko zlasti na emotivno nestanovitnega vozača večji vpliv, kot morda mislijo in tudi kot ga je sleherni vozač pripravljen priznati. Lahko bi potnike delili v take, ki znajo voziti avto, in v take, ki tega ne znajo! Med potniki, ki niso nikoli sami vozili avtomobila, dobimo take, ki se slepo zaupajo vozaču, morda tudi zato, ker se pogosto premalo zavedajo nevarnosti, da bi jih moglo biti strah. Nekateri sredo celo tako daleč, da vozača spodbujajo k hitri in drzni vožnji. Morda se komu mudi ali se boji zamuditi vlak — ali pa mu enostavno ugaja velika hitrost. Predvsem pri ženskah je moč opaziti dva ekstrema takega vedenja: ali veselje nad hitrostjo ali preveliko bojazen. Oboje lahko enako negativno vpliva na vozačevo vedenje. Če je namreč res, da potnik, ki se pelje z vozačem, zmanjšuje njegovo anonimnost, ker je vsaj nekdo neposredna priča njegovega ravnanja, je pa enako res, da ima vozač pogosto prav v potniku, posebno če je to ženska, velikodušno izkaže vrlino žal nemožnost ne korektnega, temveč predrznega vozača. Enako negativno lahko vpliva tudi potnikova prevelika bojazljivost. Potnikovo vmešavanje namreč avtomobilista zelo pogosto spravi ob dobro voljo in s tem iz emotivnega ravnotežja.

V drugo skupino potnikov spada tisti, ki so sami vozači. Ti seveda kritičneje gledajo na ravnanje stanovskega tovariša — če se smemo tako izraziti — ki sedi za volanom. Toda ker so sami prepričani, da so najboljši vozači, pogosto le s težavo prikrivajo svojo nestrpnost ali neugodje. Seveda se pameten vozač — potnik, ne bo vmešaval v ravnanje drugega, ki v tem trenutku sedi za volanom, ker ve, kako to človeka lahko razdraži in s tem položaj le poslabša. Bolje je, da zaenkrat ali potrpi ali izstavi in si v bodoče premisli, s kom sede v avto. Važno je, da se tako vozač kot potnik zaveda, da človek za volanom ni le motoriziran pešec in da je torej podvržen posebnim psihološkim zakonom, ki jih moramo imeti vedno pred očmi.

GRAŠČINA

DRUGO NADALJEVANJE

XII.

TLAČANKA MICA POTICA (pomoli sramežljivo glavno skozi vrata, s cekarjem): Dober dan! Saj ne zamerite. Eno račko sem vam prinesla.

VZGOJITELJ: Komu? Meni — ali princesi Porcijunkuli?

TLAČANKA MICA POTICA: Se ve. Plemeniti princesi Porcijunkuli.

VZGOJITELJ: Pojdi v kuhinjo. Jaz ne sprejemam rac.

XIII.

SUŽENJ DEBELI MARTIN: O, Mica Potica! Kaj pa bo novega! (vzgojitelju) To je naša zvesta tlačanka Mica Potica.

VZGOJITELJ: Kaj ti nisem rekel, suženj debeli Martin, da me pusti pri miru!

SUŽENJ DEBELI MARTIN: Ja, gospod vzgojitelj. (tlačanki) Kaj pa bo dobrega?

TLAČANKA MICA POTICA: Eh, eno račko sem prinesla.

SUŽENJ DEBELI MARTIN (zaploska in poskoči): Oh, to je pa sijajno. Rečem ti, to se bo mastila naša princesa Porcijunkula.

TLAČANKA MICA POTICA: No, se ve. Plemeniti princesi bo račka samo v korist. Saj sem ravno sedela pri oknu, pa se ti pripelje skozi vas. »Zelena pa je,« sem si rekla. »Mestna učenost jo je čisto zdelala!« Pa sem se obrnila k možu, se ve, da je pod mojo komando, pa sem mu rekla: »Marš v hlev. Zakolji našo preljudo raco. Jo bom v grad nesla. Plemenita princesa so prišli.« »Se ve,« je rekel mož, »za princeso pa vse zakoljem.« Pa je šel in prišel in sem še jaz odšla in sem prišla in sem tu, se ve.

SUŽENJ DEBELI MARTIN: Že prav. A ne govori toliko. Kar se pa race tiče, jo boš zanesla v kuhinjo.

XIV.

UPRAVNIK: (jezno prilomasti): Kaj pa zganjate tak hrup. Vas ni sram. Ste mar znoreli. Vas je hudič ugriznil. Še malo, pa se bo graščak pritožil.

SUŽENJ DEBELI MARTIN: Tlačanka Mica Potica je prinesla raco.

UPRAVNIK: A ti si, Mica Potica.

TLAČANKA MICA POTICA: Sem, gospod.

UPRAVNIK: Zakaj pa nisi preje prišla. Saj veš, da jemo race. Zdaj se pa te že pečejo in bo zamuda.

TLAČANKA MICA POTICA: Se ve, plemeniti gospod upravnik.

UPRAVNIK (nejevoljno): No, že res. Potem pa pridi preje. In drugič (dvigne prst), zapomni si, ne z eno, temveč z mnogimi racami. Naša princesa Porcijunkula poje tudi pet ali šest porcij rac. Le glej, drugič pravočasno in z več racami.

TLAČANKA MICA POTICA (poljubi upravniku roko): Ne hudujte se, gospod.

UPRAVNIK: Že prav. A nikar mi ne liži roke. Drugače bom poklical valpte in biriče.

TLAČANKA MICA POTICA (se vsekne v robec, v solzah): Kakšni ste, gospod.

UPRAVNIK: No bodi že tiho!

XV.

DEKLA (prihiti v dvorano, se zaleti v upravnika): Oprostite, gospod.

UPRAVNIK (kriči): Ti bom že dal to večno zaletavanje (ji primaže klobuto).

DEKLA: Oprostite, nisem vas videla.

UPRAVNIK: Ženska zabita. Graščaka, njegova sinova in Porcijunkulo pa vidiš, kaj. Samo zaradi njih te tudi redim. Drugače te že davno ne bi bilo pri nas. Toda zapomni si. Ker sem, ti delim klobute.

TLAČANKA MICA POTICA: Gospod, ali smem sedaj odnesti raco.

UPRAVNIK: Kaj, odnesla mi boš preljudo raco. Sem z zverino. Kje jo imaš?

TLAČANKA MICA POTICA: V cekarju, gospod.

UPRAVNIK: Pokaži! (Mica Potica odrgne prt).

DEKLA: Pri moj! kokoš! To je pa raca.

UPRAVNIK: Kakšne race pa trobezljajš, dekla. Ta raca je slaba raca. Samo kljun je je. (se zave, osorneje) Potica, marš v kuhinjo.

TLAČANKA MICA POTICA: Oprostite, kje je kuhinja, gospod?

UPRAVNIK (zakriči): Valpet Teleban!

XVI.

VALPET TELEBAN (z naperjeno sulico): Na povelje, gospod.

UPRAVNIK: Tako je prav. Zelo dobro si zaveden. Lepo je, da si vedno na braniku graščine. Sedaj pa odženi žensko v kuhinjo. Tam naj odda raco. Raco naj spečejo, žensko pa naženite domov.

VALPET TELEBAN (salutira): Na povelje, gospod. (Poriva Mico Potico proti vratom)

UPRAVNIK (proti občinstvu): Vidite, predragi prijatelji, to je naša predraga vojska.

VSI (razen VZGOJITELJA) stopicajo za VALPTOM TELEBANOM in porivajo MICO POTICO v kuhinjo.

VSI (razen vzgojitelja):

Mica Potica slovensko ne zna,
pa malo poštrudla,
pa malo ponudla,
pa kifeljce meče na tla.

VZGOJITELJ (vstane): Graščina!

UPRAVNIK (se zaničljivo obrne): Pacifist!

Sramotilna pesem se ponovi, vmes upravnikov krohot. (odidejo)

VZGOJITELJ: Sramota.

KUHARICA (si briše nož v predpasnik): Sramota pa, sramota! Res ste že zeleni od večnega posedanja pri tem šak..., šak...u. Kako se že reče?

VZGOJITELJ: Še tega ne veš. To je vendar šah.

KUHARICA: Ja, ja. Imate prav. Sah je to. Pred desetimi leti, se mi zdi, je bil tule prav takle gospod, gizzdalin so mu pravili. Pa ti je tudi posedal ob šahu — in to ure in ure. Nekaj so pravili, da se je spridil zaradi graščakove deklinje, no Porcijunkule. Pa so prišli sodniki in rablji in so ga obesili tam doli na dvorišču.

VZGOJITELJ (vstane): Kaj pravite? Je to res? Toda... s Porcijunkulo. Saj je vendar še mlada.

KUHARICA: Kaj pa jaz vem. Mislim, da je vedno enaka in ista. Saj se ne spremeni. Zmeraj v novih gvantih, pa z namazanimi žnabli in nohti.

VZGOJITELJ: Toda, čujte? Koliko pa je stara?

KUHARICA (se razkorači in zasmeje): No glej ga glej! Kaj bi le radi slišali.

VZGOJITELJ: Saj se ne šalim. Kaj ne vidite, da sem vzgojitelj. Porcijunkula pa hodi v osmo gimnazijo. Kako se je potem mogel nesrečnež v njo zaljubiti pred desetimi leti.

KUHARICA: Saj ste res zmešani. Je res, kar govorijo. Jaz sem tu, no saj me vidite; kakšna baba pa sem; že petdeset let... in povem vam, ko sem prišla, je že živela Porcijunkula in bila vedno enaka. Da, še danes je taka kot takrat: namazana, sfrizirana, v novih gvantih...

VZGOJITELJ: No, že prav. Toda tega ne razumem.

KUHARICA: Marsičesa ne razumete. Toda pazite, Porcijunkula je nevarna. Ne pravijo zastonj: Porcijunkula poje tri porcije rac... Zdaj sem se spomnila; no, tu pri nas je bilo že vsega na pretek in vseh sort. Tudi zaradi Porcijunkule. Mnogi so prav slabo končali. Toda, kaj bi. Košta je dobra, plačajo pa tudi... Veste, tu ni tako domače, prijetno, tu se marsikaj zgođi. Kmetje se vedno puntajo, imeli smo že kmečki upor. Graščak pa se je imenitno izmazal. Petdeset dedcev je dal nabiti na kole, domačije je pa požgal. Se pa ta drhal vedno upira. Ne ve, kako ji je dobro. Potem smo imeli tu zaprtega nekega slavnega cesarja. Pa so mu rekli: »Podpišeš?« »Ne,« je rekel cesar in se mi je zdel prav neumen. »No,« so rekli graščak in sodniki, »če ne narediš, pa ti bomo pač mi pomagali.« In so ga vpregli v voziček in so ga gnali na cesarske njive in ga sramotili, da je bilo veselje. »No,« so rekli, »to so te tvoje njive. Če nam jih ne daš, pa boš na njih končal.« Cesar se je še nekaj upiral, pa je prišel birič in ga namlatil po zadnji plati, potem pa so prinesli še neke listine in je kar na njivi podpisal. Potem pa se je celo izmazal. Kar se pa tiče Porcijunkule, tu se pa nobeden ni. Vsi so šli na lيمانice, ne samo tisti vzgojitelj pred desetimi leti.

VZGOJITELJ: To ni mogoče!

KUHARICA: No, pa je mogoče!

VZGOJITELJ: Izgini!

KUHARICA: O, tako pa se nisva zmenila. Povem

Velikonočna miza

ti, stare kuharice ne boš zlahka odpravil. Ti si še pravi mlečnozob, jaz pa sem na graščini že prava starina... Le glej, da se mi ne zameriš. Potem ne bo niti krompirja več, ampak samo otrobi.

VZGOJITELJ: Česa vsega ne poveš.

KUHARICA: Ne blebetaj toliko. Le pazi, da ne padeš v precep. Še hudič se ne bi iz njega izvlekel.

XVIII.

DEKLA (prisopihla vsa zadihana): Ja, kje pa ste mati kuharica. Tlačanka Mica Potica je prinesla še no raco. Pripraviti jo bo treba. Porcijunkuli že kruli po želodcu.

KUHARICA: Tu sem, tu. Zakaj mi pa nisi preje povedala. Kakšna pa je ta raca? Debela, mastna, napitana?

DEKLA: Bolj suhe sorte bo, mati.

KUHARICA: Marš na delo. Saj sem vedela, da ta gmajna samo suhe race izdeluje. Graščak bi jim moral stopiti na prste. To bi piskali. Včasih je bil bič zakon, danes pa so privlekli nekakšne paragrafe in je to in to določeno in to in to prepovedano. Kaj se to pravi. Smo mar graščina ali nismo.

DEKLA: Že prav, mati kuharica. Toda raco sem že vrgla v ponev, pa se lahko prismođi.

KUHARICA: Kaj si storila (ji primaže klofuto)! Ali nisem zapovedala, da se lahko dela samo na moj ukaz.

DEKLA: Toda upravnik so mi ukazali. To je pa višja komanda.

KUHARICA: Višja komanda gori ali doli. Ti upravnik v resnici sploh ne poznaš. Kaj je to, višja komanda. Zate sem jaz višja komanda. Upravnik pa občuje samo z menoj in ne s teboj. Ti si samo pod mojo komando, jaz sem pa pod upravnikovo komando.

DEKLA: Ja, mati kuharica.

KUHARICA: Torej, gremo. Saj bo vsak čas osem. Večerjo bo res treba postaviti na mizo. In to ne prismojeno.

DEKLA: Res, mati kuharica.

V Števerjanu je tamkajšnje kat. prosvetno društvo organiziralo gospodinjski tečaj. Zelo lepo je uspel. Slika predstavlja razstavljenе slaščice po zaključenem tečaju.

XIX.

SUZENJ DEBELI MARTIN: Ljudje božji, raca se je prismočila.

KUHARICA in DEKLA: Kaj bo pa zdaj?

SUZENJ DEBELI MARTIN: Ko se je raca prismočila.

(Vsi zbeže v kuhinjo. Ura odbije osem.)

XX.

UPRAVNIK (jezno): No, ti šment. (gleda proti kuhinji). Še raco so prismočili. Saj sem rekel, kuharica že tudi postaja stara in otročja. Dekla pa ni vredna počenega groša. Kaj pa pomaga, če jo kuharica zdaj malo lasa. In vsi se podijo po kuhinji. Še vzgojitelj, ki drugače čepi samo pri tem bedastem šahu. Porcijunkula bo lačna. Štiri race pa bi bile dovolj. Sedaj pa to. Spet samo tri. Ta nesrečna številka. In spet ji bo krulilo po želodcu. Ti smola ti, ki te ni bilo treba.

XXI.

VZGOJITELJ: Tako, gospod upravnik. Večerja bo vsak čas na mizi.

UPRAVNIK: Samo tri race.

VZGOJITELJ: Oh, pomirite se gospod. Plemenita Porcijunkula se bo že nekako potolažila.

UPRAVNIK: Ja, nam bo pa požrla krompir. Saj vidite, kako je. Pa bo spet totalni post.

VZGOJITELJ: Res je neprijetno.

UPRAVNIK (se zave): Ne godrnjajte toliko! Le pospravite svoj leseni šah tam z mize. No pohitite, vendar. Razpostavite krožnike. (kriči v kuhinjo). Race na mizo. Osem je že davno za nami.

XXII.

(Vsi s skledami, žlicami, lonci in drugo kuhinjsko ropotijo). Velik hrup. Padanje posode, zaletavanje, brce, kletvice, smeh.)

UPRAVNIK: No, bolj potihno. Ne tako hrupno. (pozvoni z zvoncem) Tako, pa smo gotovi. Večerja je na mizi.

(Vsi se postavijo v vrsto, v ozadju se oglasi graščinska himna.)

XXIII.

SUZENJ DEBELI MARTIN: Pokorno javljam, njegovo visočanstvo gospodar graščak pl. Graščina, njeno visočanstvo princesa Porcijunkula Prelepa pl. Graščina, njegovo visočanstvo princ Somalyt pl. Graščina in njegovo visočanstvo princ Soma-gon pl. Graščina.

(Vsi spoštljivo postojе, graščinska himna utihne.)

UPRAVNIK, DEKLA, KUHARICA in SUZENJ DEBELI MARTIN se zakadijo proti častnemu delu mize in odmaknejo štiri stole.

UPRAVNIK: Blagovolite sest, plemenita visočanstva.

DEKLA (se klanja nad praznimi stoli): Blagovolite, visočanstva. S spoštovanjem. Blagovolite visočanstva.

SUZENJ DEBELI MARTIN: No, pa so sedli.

(Vsi prisotni sedejo in pograbiyo žlice in vilice. Oglasi se hrustanje, cmokanje in škrtanje kosti. Zajemajo s praznimi žlicami v prazne sklede. Tu in tam lahko pade kak neresničen ali pa tudi resničen cmok ali kos kruha z mize, vendar naj to ne moti niti pojedine niti bontona igre.)

UPRAVNIK: Mmmm, to je pa dobro, mati kuharica, pa se prileže. Sijajen krompirček. Mmmm.

KUHARICA: Princesa Porcijunkula je gotovo zadovoljna. Račke so res plemenite.

VALPET TELEBAN: Pa smo jo pognali, trapasto Potico, domov. Kakšno suho raco ti prinese.

DEKLA: Bodi tiho, butec.

SUZENJ DEBELI MARTIN: To ni nič, če človek ni suženj. Potem pa regljate te oslarije. Zakaj le čenčate o tistih suhih jetičnih racah. Kaj ne vidite, princesa Porcijunkula so se vznemirili. Vi pa o suhih racah. Iz te moke ne bo kruha.

UPRAVNIK: Povišati bo treba davke capinskim kmetom.

KUHARICA (zaploska): Tako je prav, gospod upravnik. Res je treba stopiti svojati na prste — in to z železom. Včasih so nam poklanjali voličke, danes pa niti rac ne dobimo.

SUZENJ DEBELI MARTIN (vzgojitelju): Kam pa boljčite. Ste se zagledali v plemenito Porcijunkulo, kaj. Jejte raje. Pa kaj. Je boljša kot krompirček, kaj. Pa še race je. No, vi je kljub vzgojiteljstvu ne boste nikoli dosegli. Samo pogubite se lahko.

KUHARICA (se reži): Tako je. Tudi vzgojitelj se lahko pogubi. Plemenita Porcijunkula ni nevarna samo racam, temveč še prej kakemu vzgojitelju.

UPRAVNIK: Pazite, vzgojitelj. Saj veste, kaj sem vam že povedal. Vi ste plačani, da vzgajate, ne pa, da se zaljubljate. Povem vam, vsaka neumnost vas lahko stane glavo.

VZGOJITELJ: Kakšna neumnost. Kaj vendar čenčate vsi skupaj. Plemenite Porcijunkule sploh ne vidim, niti nimam namenov, ki mi jih pripisujete.

UPRAVNIK: Prav zato, ker je ne vidite, ste tembolj nevarni.

VZGOJITELJ (gleda v tla): Motite se, gospod. (Nekje počl puška, v ozadju zašklepetajo šipe).

XXIV.

ZASOPLI STRAŽAR: Gospoda, kaj ne slišite. Ljudstvo se je uprlo. Podpira jih tudi cesar v mestu. Položaj je nevaren.

VALPET TELEBAN (izdere sabljo): Že branim svoje gospode. Kot dojenček sem vpil: »Turkom glave sekal.« Danes pa jih bom gadji zalegi! (Streli. Vsi vznemirjeno poskačejo s stolov.)

UPRAVNIK: Pomirite se, gospoda. Ukrepati je treba hitro, mirno in zanesljivo. Proglasili bomo obsedno stanje, uvedli bomo inkvizicijo in nagla sodišča, pa tudi z oboroženo protiakcijo bomo nemudoma planili na plan!

VALPET TELEBAN: Temeljito jih bomo nabrisali.

UPRAVNIK: Storili bomo vse, kar je v naših močeh.

VZGOJITELJ: Ničesar drugega tudi nisem pričakoval.

UPRAVNIK: Nismo vas vprašali za svet. Sedaj res lahko igrate svoj leseni šah, z nami pa se nikar ne igrajte.

(Vzunaj ponovno počijo streli. Nekaj šip se razbije, druge zazvene. Hrup. Pasji lajež.)

XXV.

KLICI OD ZUNAJ: Smrt graščini! Smrt upravitelju! Smrt kuharici! Smrt valptu Telebanu! Smrt dekli! Smrt sužnju debelemu Martinu! Smrt vsem graščinskim pomagačem! Smrt vsem, ki nas mučijo in ubijajo z resničnimi lažmi! Graščaka ni! Porcijunkule ni! Somagona ni! Somalyta ni! Graščine ne bo! Bojte se nas, graščinarji, mi prihajamo! Graščine ne bo!

UPRAVNIK: To sem že slišal. Nič novega. Nikar se ne prestrašimo. Graščina bo!

(Novi streli. Stokanje. Klici. »Na pomoč!«)

UPRAVNIK: Pohitimo. Odgovoriti bo treba s topovi.

(Vsi preplašeno begajo sem in tja. Hrup je vedno glasnejši. V daljavi se oglasi zvenenje mečev, vmes stokanje. Slišijo se kriki borečih se straž in vojščakov, vmes zateglo pasje lajanje. Nenadoma zagrme topovi. Luč kot odsekana ugasne.)

KONEC VEČERA.

INTERMEZZO V PODUK IN ZABAVO.

GLAS IZ OBCINSTVA: Taka neumnost. Kaj vse bi morali gledati. Zdaj pa to o Porcijunkuli. Če je ni, je ni. Ampak, ljudje božji. Saj se mi bo zmešalo.

REŽISER: Nikar ne godrnjajte! Če ste plačali vstopnino, lepo mirno prenašajte težko usodo gledanja; če ste se pa priklatili v dvorano naskrivaj, ne da bi plačali predpisano takso, vas žandar postavil z dežja pod kap. Sploh se pa navadite biti obzirnejši.

GLAS IZ OBCINSTVA: Če vam pa rečem...

REŽISER: Ne, to ne gre. Mi bi tu igrali, vi bi pa godrnjali.

DRUGI GLAS IZ OBCINSTVA: Naj vsak pove svoje mnenje!

TRETJI GLAS IZ OBCINSTVA: Kje pa. Za to so pristojni naši časnikarji. Ti so vendar nezmotljivi. Ti naj ocenijo.

REŽISER: Tako je prav. Kje pa imamo kakšnega časnikarja.

ČASNIKARJEVA ŽENA: Jaz sem časnikarjeva žena. Časnikar spi.

REŽISER: Kako?

ČASNIKARJEVA ŽENA: No, tako. Drema. Mogoče celo smrdi. Saj vidite, na dveh krajih ne moremo biti istočasno prisotni. Zato je ostal doma in spi.

REŽISER: Nezaslišano! To naj bi bila naša kultura!

ŽANDAR: Nikar se ne prepirajte! Drugače bom moral izprazniti dvorano!

REŽISER: No, prav. Pomirite se, ljudje. Kajti — sedaj boste rabili konjske živce. Kogar namreč graščina do sedaj ni požrla, ga bo pa sedaj. Vidite, ta polip našega sveta bo postopoma prišel do točke, na kateri vse eksplodira, potem je pa joj.

GLAS IZ OBCINSTVA: Joj!

REŽISER: Sicer pa preveč klepetam z vami, preljubi gledavci. Vsekakor moram pogledati nekoliko k igravcem. Veste, Telebana je treba nekoliko zdresirati, deklo pa sfrizirati. Prav dobro bi tudi bilo, da bi kuharica spekla raco, kajti mi nastopajoči smo lačni. Za nagrado nas sicer čakajo domače klobase, raca pa je vse nekaj drugega. Pa tudi za to gre. Sedaj bomo med drugimi dobili v obisk in uporabo še slavnega cesarja pa še celo krdelo drugih tovarišev, ki so prav izbirčni. Pa to ni čudno, ko pa živijo vedno med rožicami in v rožicah. Bog jim grehe odpusti!

VALPET TELEBAN: Gospod režiser! Ne čakajte no toliko! Pridite no sem! Sablja se mi je zlomila. Kaj bo pa sedaj!

REŽISER: Še to! No, presneta zadeva. Rešitev bova pa že našla.

KRIČANJE, PETJE, MAČJA MUZIKA.

DOKONČNI KONEC VEČERA

IN S TEM PRVEGA DELA.

Še ena slika s prireditve naših najmlajših v Bazovici

Uprašanje naših akademikov

GALERIJE

Prav na kratko si oglejmo, kaj vse so nam prinesle Tržaške galerije v preteklem mesecu. Naštujemo le tri, prihodnjic ostale.

Med najzanimivejše razstave lahko uvidimo razstavo jedkanic v

OBCINSKI GALERIJI,

ki jo je pripravil mladi tržaški univerzitetni študent *Tullio Gombac*, ki je že priznan in je sodeloval tudi na tretji razstavi »della Montagna« v Trbižu leta 1962, kjer je bil tudi nagrajen.

Nedavno pa se je po enoletnem molku, ponovno javil v javnosti in otvoril osebno razstavo petinosemdesetletni tržaški slikar *Piero Lucano*. Vsa njegova razstavljena dela so novejšega datuma in prikazujejo predvsem: pokrajino, kompozicije in portrete.

V GALERIJI »LA CAVANA«

je najprej razstavljal slikar *Renato Volpini*, ki se je predstavil s kakimi dvanajstimi grafikami.

Takoj nato je razstavljal milanski slikar *Antonio Calderare*, ki predstavlja osebnost zase v moderni umetnosti. Razstavil je svoja najznamenitejša dela, kvadratne in pravokotne plošče, enakomerno pobarvane z isto barvo, na sredi vsake (plošče) pa je naslikal kvadrater s svetlejšim ali temnejšim odtenkom iste barve.

LA LOGGIA

V mali dvorani bara »Ala Loggia« sta razstavljala mlada kiparja *Ennio Cecchi* in *Bruno Zepper*. *Marinka Pertot*

KNJIGE

Janez Jenko: Sveti Janez Bosco, knjžice števil. 31. Knjžica prinaša kratek življenjepis socialnega apostola in svetnika svetega Janeza Bosca. Na koncu pa je še dodan pregled številčnega stanja Salezijanske družbe, ki jo je ustanovil sveti Janez Bosco z namenom, da nadaljuje njegovo delo.

Miranda Zafred: Ženska in družba, knjžice števil. 32. Priročna knjžica, ki je namenjena predvsem odraslim dekletom in ženam, razpravlja o vlogi ženske v sodobni družbi. Pisateljica obravnava ženska vprašanja s katoliškega vidika in daje smernice v zaključnih mislih, ki naj bodo vodilo vsaki ženski pa naj ostane sama ali pa se odloči za družinsko življenje.

Slušatelji univerze ali akademiki so študentje najvišje stopnje in kot taki igrajo važno vlogo v celotnem občestvu posameznega naroda. Predstavljajo pomlajajočo silo in upanje za prihodnja desetletja. Že sedaj pa morajo dati vzbrstenje novim podvigom in zagon vsemu prereditvenemu delu.

Mnogi danes z grenkobo zro na nič kaj sončno podobo slovenskih visokošolcev v Ljubljani. Kolik je med temi tisoči jutrišnjih izobražencev resničnih značajev, ki bi se s silo mladega razuma in z močno voljo vglabljali v strokovno učenost z namenom, da bi jutri mogli služiti svojemu bližnjemu in bi tako polnovredno doprinesli svoj delež k razvoju svojega rodu in človeške družbe?

Razna poročila govore, da je npravno življenje te akademske mladine na tleh. Sodobna materialistična vzgoja je tem mladim ljudem izpodmaknila moralno trdnost, ki jo je stoletja našemu rodu varovalo krščanstvo, in znašli so se v vrtincu življenja brez idealov, ki bi jih mogli potegniti za seboj. Padli so v brozgo brezcilnega uživanja in zdi se, da ni sile, ki bi jih mogla dvigniti. Odvratna jim je vsiljiva teorija ateističnega materializma, še bolj pa jim je tuje krščanstvo s svojimi vzori. Ali ni konec take poti obup in propast? Kaj ima narod pričakovati od voditeljev brez značaja, brez morale in brez pravega cilja?

Večina tržaških in goriških akademikov študira na tržaški univerzi. Toda njihova navzočnost v aktivnem življenju naše tukajšnje manjšine skoraj ni zaznavna. Kaj je temu vzrok? Kje so sadovi skoraj dvajsetletne slovenske gimnazije v Trstu in Gorici?

Zaradi šibke volje, pičlih gmotnih sredstev in raznih drugih okoliščin naši akademiki študirajo premalo resno, vztrajno in odločno. Leva študija se preveč zavlačujejo in narod mora predolgo čakati na mlade izobražence — strokovnjake.

Naši visokošolci so premalo povezani med seboj, manjka jim smisel za skupnost, rekel bi skoro, da so izgubili svojo skupinsko poklicno zavest. Preveč so zaprti sami vase in zaverovani v svojo osebno idejno ozkost. Pri večini tudi ni navdušenja in požrtvovalnosti, ki sta bistveni lastnosti vzornega visokošolca.

Zal na tržaški univerzi tudi še vedno ni stolice za slovenski jezik, ki bi slovenskim akademikom nudila možnost strokovne izpopolnitve v narodnem jeziku.

Vrsta naših akademikov je raztresena po raznih italijanskih univerzah. Vsekakor jih je premalo vpisanih na katoliško univerzo v Milanu, ki bi jim poleg strokovne usposobljenosti mogla mnogo nuditi tudi za vzgojo značaja in utrditev katoliškega prepričanja. Na splošno pa študirajo z večjo vnemo in vidnejšimi uspehi povsod drugod kakor v Trstu. Tudi za študij namreč velja staro pravilo: »Age quod agis — delaj, kar delaš.« Dvema gospodarjema hkrati ni moč služiti. Ko človek doštudira, šele potem je usposobljen za službo.

Naši koroški visokošolci študirajo največ na Dunaju ali v Gradcu in tam okuajo, kako težko se je pripadniku narodne manjšine priboriti do vsestransko zadovoljive izobrazbe. V svojo deželo bi se morali vrniti kot zreli možje in jasnovidni narodni vodniki, toda kdo jih je z zadostno močjo usmerjal na to pot?

Problem naše akademske mladine je torej precej zapleten. Prav je, da se resno vmislimo vanj in da začutimo svojo odgovornost do njega. Kaj pravzaprav moremo storiti za naše visokošolce?

Skrb za akademike se začne s skrbjo za srednješolce. Ali jim posebno vzgojitelji, profesorji in starši posvečamo dovolj pozornosti in ljubezni, da bodo iz njih z našo pomočjo mogle dozoreti resnične osebnosti?

Kako je z našimi akademskimi društvi? Kje so vzroki zastoja? Ali res ni moč nič storiti za poživitev?

Ali je med nami dovolj takih, ki z daljnovidno požrtvovalnostjo tudi gmotno dovolj podpirajo naše akademike, da se bodo v letih študija mogli posvetiti zares samo učenju?

Ali slovenski katoliški Primorci ne bi zmogli vsaj skromnega doma za naše visokošolce v Trstu?

Morda je še mnogo drugih možnosti. Mislimo na našo študirajočo mladino in res storimo vse, da bo naš rod v bodočih desetletjih imel čimbolj izobražene in značajsko popolne vodnike.

Stanko Janežič

RAZGLEDI

PRETRESLJIV KRIK S KOROŠKE

Z boleščjo in ogorčenjem mora tudi naša revija posredovati v svet naravnost pretresljiv krik Koroških Slovencev. V času zares svetovnega značaja koncila, v času tolike ljubezni in razumevanja svetega očeta za vse narode, tudi za afriška plemena, ki so na primitivni stopnji kulture, v trenutku, ko vsak človek in narod terja svojo pravico in svobodo in jo tudi dosega, se dogajajo v srcu kulturne Evrope v nebo vpijoče krivice koroškim Slovincem, da so o njih morali spregovoriti narodovi predstavniki in apelirati na ves svet, ker so bile njihove prošnje in rotnje prve in pristojne faktorje zaman. V Avstriji, ki si upa pred mednarodnim forumom v palači narodov v New Yorku zahtevati za nemško govoreče prebivavstvo v Poadižju neke pravice, ista država pa postopa s slovensko narodno manjšino tako strahotno, kot se prebivavcem Poadižja še sanja ne. Tej Avstriji in posebej še cerkvenim predstavnikom v Celovcu so morali katoliški Slovenci v Avstriji zaklicati takole:

Vedno je bila, krajevno gledano, največja nesreča za Cerkev, če je postala sužnja političnih struj ali žoga v rokah oblastiteljskih diktatur, in ni mogla v miru in nepristransko brez razlike stanu in jezika učiti svoje vernike. Obdobje, v katerem zdaj živimo koroški Slovenci, je v cerkvenem pogledu morda najtežji preizkusni kamen v naši zgodovini.

Nikdar naši požrtvovalni, svojemu materinemu jeziku zvesti duhovniki pač niso bili tako kot danes brez vsake zaslombe in, brez razumevanja cerkvene oblasti za naše življenjske pravice, popolnoma prepušteni brezvestni gonji in napadom nahujskanih raznarodovalnih organizacij, ki se skrivajo pod svetohlinsko krinko navideznih verskih gibanj v spodnjem delu dežele. Na žalost ugotavljamo, da si gotovi, po svoji dvomljivi preteklosti sumljivi elementi svojijo celo »dano« pravico, da nadzirajo naše duhovnike in kot edino zanesljivi poročevalci ugotavljajo »dejanske« jezikovne razmere in potrebe po naših župnijah. Če jim postane kak duhovnik zaradi svoje doslednosti, ker pri veronauku upošteva družinski jezik otrok, neprijeten, ga zatožijo in posledica je prej ali slej ta, da mora brez zaslivanja in brez možnosti zagovarjanja in obrambe svojega stališča izginiti iz šole. Tako se bližamo vedno bolj kaotičnemu stanju, ko naše duhovnike ne bo več nastavljala in premeščevala cerkvena oblast po danih objektivnih dušnopastirskih potrebah, temveč razna društva staršev in tisti narodni nestrpneži, ki se spretno skrivajo v ozadju.

Nek takšen nestrpnež »častnega« formata, ki živi v veliki meri od našega slovenskega ljudstva, je na primer v Dobrli vesi ob priliki slovesnega evharističnega obhoda na praznik Rešnjega Telesa šel od ženske do ženske in jim naročal, naj za božjo voljo molijo vendar nemški rožni venec, ker bi se ob slovenski javni molitvi tujci lahko »zgražali«.

Vemo, da ima naš prevzvišeni nadpastir dobro, blago srce, odprto srce tudi za naše potrebe in da bi rad upošteval naše pravice, če bi drugi tega zavestno in sistematično ne preprečevali.

Pri tem pa le ostane odprto nadvse važno vprašanje: Kdo nosi danes pred

Bogom zadnjo odgovornost za usodepolna dejstva, da slovenski duhovniki ne smejo več postopati po svoji vesti, da se v šoli ne smejo več posluževati družinskega jezika, da ne smejo v šoli z otroki moliti v tistem jeziku, v katerem z njimi doma njih starši opravljajo običajne družinske molitve?

Kdo nosi zadnjo odgovornost pred Bogom, da se postavljajo naši duhovniki na zatožno klop in jih sodijo ljudje, ki zato nimajo legitimacije, ljudje, ki so vse drugo kot prakticirajoči katoličani? — Kdo nosi v škofiji zadnjo odgovornost pred Bogom, da cela vrsta naših otrok po raznih farah kljub prijavi k dvojezičnemu pouku leto in dan ne sliši več slovenske besede? — Ali tu, g. generalni vikar, ne vidite krivice, — tu, ko gre za naravno pravo našega slovenskega človeka in za od Vas tako poveljavano pravico staršev?

Kdo nosi končno zadnjo odgovornost pred Bogom za obstoječi manjšinski šolski zakon v današnji obliki: država ali cerkvena oblast? — Država je širokogrudno predlagala pri formulaciji tega zakona materinščino za učni jezik krščanskega nauka, cerkveni zastopniki pa so to edino pravično in krščansko rešitev preprečili in določili za manjšino krivično formulacijo, ki praktično izključuje materinščino pri veronauku in poleg tega omogoča — kar je v nasprotju z vso cerkveno prakso — učiteljem-laikom ne glede na njih svetovni nazor, da »nadzirajo« naše katehete pri poučevanju veronauku na dvojezičnem ozemlju.

Kdo nosi slednjič odgovornost pred Bogom v deželi za porazno dejstvo, da trpijo naši duhovniki na svojih postojankah dostikrat pravo mučeništvo? Na eni strani jim vest kot najvišji sodnik veleva dejanja, ki jih cerkvena oblast s svojimi odloki izrecno prepoveduje. Na drugi strani pa jih vsak lahko napada in toži na najvišjem mestu in le malo je primerov, da bi vzelo cerkveno predstavništvo v določenih primerih naše duhovnike v zaščito in bi jim nudila možnost obrambe! Tako ni čuda, da se je ob tem žalostnem stanju v zadnjih letih osem slovenskih bogoslovcev izneverilo svojemu poklicu. Mlad človek bi moral imeti živce in svetniško stovitost, da bi si še upal po teh poraznih spoznanjih vršiti duhovniško službo na dvojezičnem ozemlju.

Dolgo smo čakali, ponovno prosili, a vsa naša dokazovanja so bila na žalost zaman! Nikdar pa nismo grozili s stavko ali z izstopom iz Cerkve, kot z uspehom grozijo gotovi, cerkveni oblasti znani ljudje. Zaradi zadnjih dogodkov v Dobrli vesi, ki so verjetno samo začetek že dolgo vsestransko zasnovane večje akcije, pa ne moremo več molčati. Ako ni človeka v škofiji, ki bi imel pogum in bi čutil dolžnost, braniti naravne pravice manjšine, potem apeliramo na pravični čut vesoljne Cerkve, apeliramo na krščansko čuteči svet zunaj naše dežele!

Narodni svet
koroških Slovencev

POD LUPO VERA IN DOM 1962

in problemi slovenskih zamejskih publikacij

V osrednjo Slovenijo vedno bolj prodira spoznanje, da slovenski narod prebiva tudi za mejami Jugoslavije. Tu in tam si ogledajo kak izvod tržaškega Primorskega dnevnika ali celovškega Slovenskega vestnika, zadnje čase pa sili v osrednjo Slovenijo zelo neprijetno spoznanje,

Tihe koroške vasi so se stisnile v boli in zaklale v svet svojo bolečino

da imamo tudi slovenski nekomunistični tisk — in to povsod izven meja LR Slovenije. To spoznanje je predvsem neprijetno za komuniste, dr. žavljanje pa prijetno preseneča. Druga stran problema nastopi tedaj, ko se spustimo v analizo naših zamejskih publikacij.

Z večjimi materialnimi sredstvi so znali komunisti špekulativno prekriti duhovno revščino in enoličnost svojega časopisja z mnogimi tehničnimi izboljšavami in novostmi. Tak način urejevanja je imel za posledico tudi delno vsebinsko izboljšanje — tako v Delu, mariborskem Večeru pa tudi manjših listih (npr. Pomurskem vestniku iz Murske Sobote). Danes je v osrednji Sloveniji nekaj spretno urejevanih lističev (Novo mesto, Celje itd.), čeprav v Kranju, Kočevju, Ptujju pa tudi Ljubljani le bdi nekaj res šibkih časopisov, ki se često lotevajo najbolj enolične in puhle obdelave problemov. V nasprotju s tem je zopet Tedenska tribuna (ali delno celo Ljubljanski dnevnik) zapadnoevropsko kričava in bombastična.

V zamejstvu imamo vrsto demokratičnih časopisov. V Celovcu Naš tednik - Kroniko, v Gorici Katoliški glas, v Trstu Demokracijo, Novi list itd. Časopisje imamo nato v Argentini (med drugim Svobodna Slovenija), v Ameriki, Kanadi, Avstraliji itd. Poleg tega izdajamo resno literarno znanstveno revijo Meddobje pa vrsto manjše periodike, v Celovcu pa imamo celo družinski mesečnik Vera in dom, ki je poleg tržaške Mladike in zopet celovške, izseljenec namenjene Naše luči, edino glasilo take vrste.

Vero in dom izdaja Mohorjeva družba v Celovcu, ki je naredila že veliko pozitivnega. Natisnila je knjige, verske priročnike, mladim je omogočila izdajanje literarnega glasila Mladje, storila pa je še več. Ves čas se je borila za krepitev Slovenske narodne zavesti. Kljub temu je mesečnik Vera in dom revija, o kateri je potrebno, da zapišemo nekaj besed.

Lanski 14. letnik revije je sicer dovolj živo, vendar kljub temu mestoma staromodno in tehnično neokusno urejevan. Slaba je zlasti naslovna stran revije, ki je drugače zaradi menjavanja barv pri posameznih številkah še kar živahna. Matijev Maks je skozi vse leto objavljaval prav pristrčen potopis Moje potovanje po Sredozemskem morju. Blaž Zaplaznik je razpletel domačijsko povest Božja planina do konca. V delu je več lepih zastavkov, ki pa danes žal tudi preprostem koroškemu bravcu ne morejo odpirati perspektiv in ga vsebinsko izpopolnjevati v njegovem sodobnem boju za eksistenčni in narodni obstanek. Povest pa brez dvoma priteguje in tudi zabava ljudi, čeprav danes nima resničnega učinka. Boljši so prispevki Milke Hartman, pa tudi nekaterih mladih (Darle Niko, Miško Maček), posebno tude pa so pesmi Oroslava Ozarnika, čeprav je v njih tu in tam zaslediti resnično čustvo in doživetje, ki pa se ni znalo zlitii z vsebino in obliko v prepričljivo izpoved. Več pomeni-

jo ponatisi Janežičeve in Beličičeve proze pa pesmi Milene Merlak Detela. Urednik Lovro Kaselj je v mesečnik vnesel tudi kulturna poročila, kar je list kvalitativno dvignilo. Vsekakor pa bo mesečnik moral pritegniti nove sodelavce, odpraviti različne neokusne okraske ob naslovih in slikah in modernizirati vsebino. Še vedno čakamo na skupino ali človeka, ki bi postal resničen kritik današnje stvarnosti. Čakamo na časopis, ki bo resnično ogledalo našemu slovenskemu človeku, ki bo razkrinkovavec in ne varovavec zastarelega in propadlega. Novo krščanstvo je progresivna tvorna sila, ki se izogiba kakršnekoli stagnacije in konservatizma.

Problem Vere in doma je končno problem našega časopisja nasploh. Če smo na začetku omenili, da so časopisje v komunistični Sloveniji delno modernizirali — in to zlasti na tehničnem področju, mora nas voditi višje načelo. S spojem tradicije in moderne, s pravilno afirmacijo naprednih krščanskih in demokratičnih idej moramo odpreti pot slovenskega naroda v tisto smer, ki so jo v ožji Sloveniji v resnici izgubili: v smer moralno in duhovno osvečenega slovenskega občestva, ki bo sestavni del mozaičnega občestva sveta.

Vera in dom je zadeva nas vseh. Iz vere in doma je izšlo celo Mladje, saj so se mladi najpreje šolali v tem mesečniku. In mladjevci se bodo iz delne abstrakcije morali ponovno vrniti k ljudstvu — toda na višji ravni kot so to delali stari. Mladika že delno stopa po tej novi poti. Vendar je nova pot problem nas vseh, je naše življenjsko vprašanje.

IZ SLOVENSkih REVij PERSPEKTIVE 22

Pomembna je Tauferjeva pesnitev Nemi Orfej, medtem ko se Gregor Strniša v pesmih Dom že preveč po navlaja. Andrej Inkret je prevedel pesmi Jacquesa Preverta. Objavljeno pa ni nič dramatike in proze. Bogat je esejističen del revije. Poleg Jerovškove in Kermaunerjeve polemike proti Zadravcu iz Problemov, oz. Pirjevcu iz Sodobnosti, je Janko Kos objavil zanimiv literarno zgodovinski članek. V prevodu se moremo seznaniti z razpravama T. S. Eliota in Martina Heideggerja, sloves poglobnega K (ozakovega) zapisa o vatikanskem koncilu in veri v LR Sloveniji iz prejšnje številke pa spet nadaljujejo skice »o strahotah našega molka« ali »problem ljudske kulture« itd.

V dvojnji 23-24 številki je omeniti Zajčovo standardno samoizpoved Sončni ostriz, ki pa je dovolj mračna, pa ne toliko pomembne Tauferjeve pesmi. Prevedena je beatniška poezija Amerikanca Lawrencea Ferlinghettija, Rudi Seligo pa začenja objavljati modernistično prozo Stolp. Vital Klabus se predstavlja s 4. nadaljevanjem Slovenske književnosti 1961, Taras Kermauner pa ponovno polemizira s Pirjevcem iz Sodobnosti in skuša izbrisati očitek, da ni marksist. Poleg različnih razprav bo zamejskega Slovenca posebno zanimalo Makaroviče-

vo poročilo Pomorjeni otroci, ki dovolj ostro govori o nemoralnosti v domovini. V zaglavju Memoari se Josip Vidmar spominja začetka zadnje vojne in omenja med drugimi tudi Antona Novačana.

SODOBNOST št. 3

Rebula objavlja studiozno pesnitev v dramski obliki Čez pitajron, prozo pa Smiljan Rozman (Dvorana) in mlada Barbara Brecelj (Katarina). Dovolj prepričljive pesmi priobčujeta Saša Vegri in France Kosmač. Objavljenih je tudi nekaj slabših esejev in razprav (z izjemo Alme Sodnik in njenega starega filozofa Hvaleta), posebno bogat pa je kotiček za recenzente in kritike.

PROBLEMI št. 5

V tej številki pripelje Jože Snoj prozo Mojster za smrt srečno do konca, čeprav je bravec menda že preje običaj v pusti pokrajini. Kmecl začenja objavljati dramaturško neobogljeno in idejno dogmatično dramsko satiro Avtomobili, ki pa vendarle razpravlja o važnih sodobnih domačih problemih. Več člankarjev nadaljuje mestoma neobjektivni napad na sodobno kritiko, dr. Miroslav Šicel pa govori o sodobni hrvaški književnosti. Bertold Brecht se nam predstavlja z libretom Sojenje Lulkulla. Polemiko z Zbornikom slov. študentov na Dunaju pa prižiga anonimni pisec, ki pristransko napada Detelov članek Miselna struktura povojne slovenske književnosti, pri tem pa celo omenja »tkim. slovensko emigrantsko književnost«, čeprav še zdaleka ni objektivni.

V 6. številki iste revije je omeniti prevod pesmi švicarskega Nemca Rainerja Brambacha, ki je znal na prefinjen način in s pomembnimi metaforami združiti naravo s svojim notranjim svetom. Proti Kocbeku in njegovi interpretaciji filozofa Blocha pa sta n. pr. spet uperjeni polemiki dogmatistov Božidarja Debenjaka ali Franca Zadravca, ki objavlja poleg tega iz svoje stroke tudi pomembnejši esej o pisatelju Mišku Kranjcu. V vseh treh revijah so tudi objavljene likovne reprodukcije različnih avtorjev, ki pa ne pridejo do učinka, ker so črnebe. Delna izjema so le skulpture ali določene grafike.

Lev Detela

V MARIJINO CELJE IN NA DUNAJ

(od 24. do 28. julija)

Tudi letos se vrši skupno primorsko romanje in se tako nadaljuje lepa tradicija, ki ima v vsakem oziru velik pomen. Naši romarji bodo obiskali Marijino Celje, kjer ima nad 800 let stara Marijina podoba zgodovinski naslov: kraljica Avstrije in mati slovanskih narodov (mater slavorum gentium). Romanje je združeno z obiskom Dunaja, ki si ga bodo ogledovali cela dva dneva. Podrobnosti so objavljene v časopisju. Našim bravcem priporočamo, naj izrabijo lepo priliko in obišejo Marijino Celje ter staroslavni cesarski Dunaj.

V temle pismu ste načeli kar precej vprašanj, od katerih bi nekatera zahtevala celo daljši članek. Gotovo pa je, da so vsa važna in aktualna. Skušali bomo odgovoriti danes vsaj v skopih zaključkih, kar pa bo morda rodilo še nadaljnje pogovore in vprašanja. Pojdimo po vrsti!

1. Slovenska prosveta je že mislila na to, da bi letošnji poletni tabor posvetila dvema velikima dogodkoma, ki ju omenjate. Oba sta za slovenski narod velikega pomena, saj sta usmerila tok naše zgodovine v smer, po kateri hodi še danes in pomenita največjo važnost za našo kulturno raven. Mimo teh dveh jubilejev na noben način ne smemo. V pripravah in razmišljanju se je izkristalizirala misel, da bi bile proslave julija v Padričah, kjer je edina cerkvena na Primorskem, ki je posvečena sv. Cirilu in Metodu. To naj bi bila letos naša najveličastnejša proslava, verska in kulturna. Na njej naj bi sodelovali tudi Goriški Slovenci in naši dragi Korošci. Mislimo, da omo lahko v kratkem zvedeli kaj več, ko bo pripravljali odbor za to proslavo sporočil podrobnejši načrt.

Vsekakor upamo, da bo proslava, ki jo omenjate.

2. Na Repentabru nameravajo organizirati »praznik pršuta«. Ali bo to v škodo slovenskemu taboru? — Težko je reči. Naši tabori so postali že nekaka tradicija. Prav zato večina prosvetnih delavcev misli, naj bi bil tabor na Repentabru vseeno, čeprav bo v juliju prej omenjena proslava v Padričah. Nekateri pa mislijo, da ljudje pač ne bodo vsako nedeljo nekam šli. Ne bo napak, če sprožimo to vprašanje javno in vprašamo, kaj mislite o tem vi. Sporočite nam, kaj se Vam zdi, ali naj bo poleg proslave tudi tabor na Repentabru.

Ce se odločimo, da bomo priredili tudi letos na Repentabru tabor in če bomo vse storili, da bo uspel, tako kot smo vsa leta do zdaj, potem mu verjetno niti pršut ne bo škodoval. Kvečjemu si ga bo lahko kdo po ali pa pred taborom privoščil in si prilil kozarec terana.

3. Že dolgo mislimo na to, kako potrebni so »vzgojni tečajji« tudi v Trstu, morda celo bolj kot marsikje drugod, saj je mladina v mestu še bolj izpostavljena najrazličnejšim vabam, ki kvarno vplivajo na njeno notranjo rast. Sprašujemo, kdo naj bi to priredil. Ne vem, če že predolgo ne razmišljamo, kdo je poklican. Morda bi bilo najbolj pametno, kar začeti. Saj je toliko staršev, ki se nimajo pogosto s kom posvetovati glede vzgoje svojih otrok in je mnogo mladih, ki bi se radi odkrito pogovorili. Morda bomo s tem Vašim vprašanjem premaknili to stvar z mrtve točke.

4. Večkrat so mnogi ljudje že govorili o tem, da bi cerkveno slovesnost na Repentabru avgusta spremenili v veličastno cerkveno slavje. Zadnja leta prihaja tiste dni ogromno naših ljudi na to našo božjo pot. Zdi se, da bo naravnost po-

treba rodila veliko mašo na prostem in procesijo mimo repentaborskega obzidja. Bilo bi nekaj lepega. Gotovo mislijo na to tisti, ki so za to kompetentni. Mi smo le veseli Vaše misli.

5. Mladinsko srečanje! Ponovno smo že poudarjali potrebo po njem. Žal, da ni še povsod prodrla ta misel in ne čutijo še vsi organizatorji te kričeče potrebe. Se vedno smo preveč vsak sam zase. Mnogi se naravnost bojijo za mladino, da bi se srečala z katoliško mladino sosednje fare. Mislimo, da je to zelo napak. Združeni dobijo samozavest

eni in drugi, vidijo, da so še drugod mladi ljudje z enakimi ideali. Kje naj iščejo prijateljev, če ne drug pri drugem, ki so si po mišljenju sorodni? Skupni izleti, skupna romanja, skupne prireditve, skupna srečanja, tudi samo družabna, da se bodo vsaj poznali naši mladi ljudje med seboj! To je kričeča potreba, imate prav! Vse moramo narediti, da bo do teh srečanj prišlo. Prepričajte tiste, ki še vedno ne vidijo, da to mladina sama zelo želi in da dobra organizacija teh srečanj lahko rodi mnogo dobrega in pogumnega.

Vesele velikonočne praznike želijo:

Gostilna „Pri pošti“

Zora Presl

Bazovica, telef. 222-125

NOVA
MANUFAKTURNA
TRGOVINA

JOSIP PODOBNIK

OPČINE - Ul. dei Salici 1 - Tel. 221-090

Zadovolji vsak okus, veliko ima
izbirno in solidno postreže

Ko gradite ali prenavljate svoje domove, se oglasite v trgovini

Josip Terčon

NABREŽINA

Dobili hoste v zalogi najboljše železno in stavbeno gradivo

URARNA ZLATARNA — TRGOVINA S ČEVLJI

Anton Malalan Marcel

OPČINE - Proseška ulica 18 - Telefon 221-465

BCIKB

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE

S. P. A.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

GLAVNICA LIR 600.000.000 - VPLAČANIH LIR 180.000.000

TRST, ULICA FABIO FILZI ŠT. 10

TEL. ŠT. 38-101, 38-045

BRZOJAVNI NASLOV: BANKRED

MANUFAKIURNA TRGOVINA

T R S T

Ul. Mazzini 46 - Telefon 94-550

Franc Udovič

ZOBOZDRAVNIK

T R S T

DR. STANISLAV PAVLICA

Ul. Ghega 9 - Telefon 31-813

KROJAČNICA

LADO PREMURU

TRST - Ulica Carducci 35/1 - Telefon 43-447

TRGOVINA JESTVIN

J. ŠKABAR

Opčine, narodna ul. 42 - Tel. 221-026

T R S T

Ulica S. Nicoló 1
Telefon 37-918

Ostrouška

Odlično
boste
postreženi
v gostilni

AL GAMBERO

Ulica Udine 37 - Telefon št. 24-938

Resinovič

TRGOVINA
JESTVIN
Trg Sv. Frančiška 8
Telefon 36-809

M. Ambrožič

ELEKTROINSTALACIJE

TRST - Viale Miramare 29 - Telefon 29-322

Andrej Bolko mr. ph. TRST

Ulica Torrebianca 21-II - Telef. 31-315

Farmaceutski proizvodi
Kemikalije
Uvoz - izvoz

GOSTILNA

E. Sosič - Vremec

OPČINE - NARODNA 65

Naočniki,
fotografski
material,
in optični
izdelki

VISTA

Trst, ul. Carducci 15 - Telef. 29-656

ANTON BAK

TRGOVINA JESTVIN IN KURIVA

Via S. Cilino 34 - Telef. 90-186

RIBARNICA

Pertot Marcela

Barkovlje, Ul. Perarolo 2 - Tel. 28-415

KNJIGARNA IN PAPIRNICA

Fortunato

TRST - ULICA PAGANINI 2

TRGOVINA S ČEVLJI

Franc Gec

ROJAN - TRG TRA I RIVI 2 TELEFON 31-198

TRGOVINA JESTVIN

Kos Danilo

MAČKOVLEJE

TECHNA

T R S T
Ulica C. Ghega 2 - Tel. 35-907
telegrami:
TEHNALUIN

IMPORT-EXPORT

Ronchi (Gorica) Viale Serenissima 18

URARNA IN ZLATARNA

KARLO MIKOLJ

Campo S. Giacomo 3 T R S T
Telefon 95-881

CENA 150.- LIR